

៤.២

ប្រពៃណីទាក់ទងនឹងកំណើត

ស្ត្រីមានគភ៌តែងតែមានអាការៈខុសប្រក្រតីមួយចំនួនដូចជា បាត់រដូវ ក្អួតចង្កោរ ដោយគ្មានហេតុផល និងចូលចិត្តម្ហូបជាដើម។ ៣ខែបន្ទាប់ពីដឹងថាខ្លួនមានផ្ទៃពោះ ហើយស្ត្រីនោះតែងត្រូវបានគេហាមមិនឱ្យធ្វើការធ្ងន់ ធ្វើដំណើរឆ្ងាយៗ ឬមិនឱ្យទទួល ទាន អាហារផ្ដេសផ្ដាសជាដើម។ លុះដល់ខែទី៤ ឬទី៥ នារីក៏ចាប់មានអាការៈប្រសើរ ជាងមុន ឯផ្ទៃពោះក៏ចាប់ផ្ដើមធំឡើងជាងមុនបន្តិចម្តងៗ។ នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ ជាពិសេស កាលពីសម័យមុន ដែលវិទ្យាសាស្ត្រពុំទាន់មានការរីកចម្រើននៅឡើយ ការសម្រាលកូន ជាកិច្ចកាល ប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ដូចការធ្វើដំណើរឆ្ងាយទន្លេដែរ ទើបគេនិយមហៅថា «ឆ្លងទន្លេ»។ ព្រោះហេតុនេះ គេក៏ត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេចដើម្បីសម្រាលកូនដោយមានវិធីនិងត្រណមផ្សេងៗតាមទម្លាប់តៗគ្នារៀងមកទាំងមុនពេលសម្រាល ក្នុងពេលសម្រាល និងក្រោយពេលឆ្លងទន្លេ។

១- មុនពេលសម្រាល

+ ពិធីមុនពេលប្រសូតបុត្រ

នៅសម័យបុរាណ ជាពិសេស តាម ទំនៀម ក្សត្រ កាលណាស្ត្រីដឹងច្បាស់ថា ខ្លួនមានគភ៌៣ខែ ហើយនោះ គេក៏រៀបចំពិធីមួយហៅថា “ពិធី ចងសំរោង^១”។ ពិធី នេះ បុព្វបុរសខ្មែរធ្វើឡើងដើម្បី ប្លង់ស្អាត សូមឱ្យកូនមានលក្ខណៈគ្រប់ ជាមនុស្ស

រូបភាពផ្លែសំរោង

^១ «សំរោង» ជាប្រភេទរុក្ខជាតិមានទងនិងស្លឹកច្រើនដែលបង្ហាជាប់គ្នានឹងទងធំមួយហើយពុំងាយនឹងរលើកដោយដៃមនុស្សឬកម្លាំងខ្យល់ព្យុះឡើយ។ ដោយសារហេតុនេះ ទើបខ្មែររើសយករុក្ខជាតិនេះមកធ្វើពិធីប្លង់ស្អាត។

គ្រប់វិញ្ញាណ និងសូមឱ្យកូននៅក្នុងផ្ទៃ ជាប់នៅជាមួយម្តាយរហូតដល់ថ្ងៃប្រសូត ព្រមទាំង ឱ្យទារកនិងម្តាយមាននិស្ស័យបិតនៅជិតគ្នាជានិច្ច គឺមិនខុសពីចំណងដ៏រឹងមាំ នៃផ្លែសំរោង និងទងរបស់វានោះឡើយ។

នៅសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ គេលែងធ្វើពិធីនេះហើយ សូម្បីតែក្នុងសម័យបុរាណ ក៏ គេពុំ សូវធ្វើធំដុំដែរ។ យើងសង្កេតឃើញជាទូទៅថា ពេលដែលមនុស្សមានផ្ទៃពោះ ហើយគេ តែងតែមានការរំភើបចិត្ត និងមានការប្លន់ប្លូងសុំសុខុមាលភាពចំពោះមាតា និងទារក ទាំង ក្នុងពេលមានផ្ទៃពោះ និងថ្ងៃប្រសូត។

+ ត្រណមផ្សេងៗ

នៅសម័យមុន ស្ត្រីខ្មែរជាម្តាយតែងដើរតាមគន្លងប្រពៃណីបុរាណមួយចំនួន ដើម្បី រក្សាគភ៌ឱ្យបានគង់វង្សនិងឆ្លងទន្លេបានរហ័ស៖

- កុំបរិភោគអាហារមានជាតិហ្នឹងដែលនាំឱ្យក្រហល់ក្រហាយដល់កូនក្នុងផ្ទៃ។
- កុំឈោងយករបស់ដែលនៅខ្ពស់ផុតពីដៃ វាបង្កឱ្យរហូតទងសុកពីមាត់កូន។
- កុំស្លៀកពាក់រឹតតឹងពេក ព្រោះវានាំឱ្យចង្អៀតចង្អល់ដល់កូន។
- កុំបរិភោគបបរ ព្រោះវានាំឱ្យកូនកើតមកមិនស្អាត(មិនជ្រះ)។
- បើមានសូរ្យគ្រាសឬចន្ទគ្រាស ត្រូវយកអកកំបោរមកដាក់លើពោះ ដើម្បីជួយ សង្កត់ទារកនៅក្នុងផ្ទៃកុំឱ្យភ័យឬភ្ញាក់ផ្អើលនឹងមហិទ្ធិឫទ្ធិរាហូ បើមិនបានធ្វើ បែបនេះទេ កូនកើតមកនឹងទៅជាល្វីល្វើមិនគ្រប់ដប់ (អ្នកខ្លះហៅថា «កូន រា ហ័កន្លង»)។
- កុំដេកថ្ងៃ កុំងូតទឹកយប់ ព្រោះវានាំឱ្យកូនថ្លោសពិបាកកើត។
- កុំទៅសួរសុខទុក្ខអ្នកដែលកើតកូនពិបាក។
- កុំដេកដំអក់ ត្រូវរហ័សរហ័នក្រោកមុនប្តី ទើបកូនកើតបានស្រួល។ល។

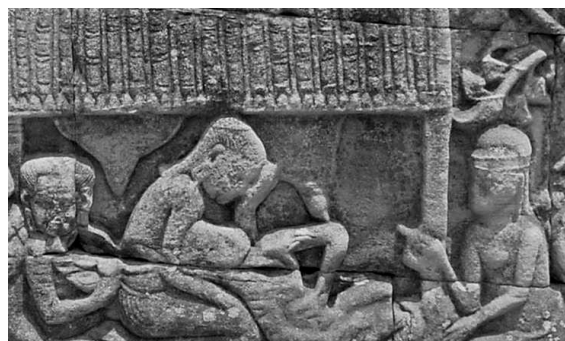
ក្រៅពីត្រណមទាំងនេះ ស្ត្រីខ្មែរដែលមានគភ៌ហើយតែងតែផឹកថ្នាំបុរាណ (ថ្នាំ រក្សា គភ៌ និងថ្នាំកូនងាយកើត) ដែលអាចជួយថែរក្សាគភ៌ ក៏ដូចជា ជួយសម្រួលដល់ ម្តាយក្នុង

ពេលឆ្លងទន្លេ។

នៅក្នុងបណ្តាត្រណាមទាំងនេះ មានត្រណាមខ្លះមានលក្ខណៈស្របតាមវេជ្ជសាស្ត្រ ដែរ ឧទាហរណ៍ “កុំស្លៀកពាក់រឹតតឹងពេក” មានលក្ខណៈសមហេតុ សមផល ព្រោះនឹងមិន ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ទារកក្នុងផ្ទៃ តែទន្ទឹមនឹងនេះ ក៏មានត្រណាម ខ្លះពុំមានលក្ខណៈសម ស្របផងដែរ។ បើពិនិត្យឱ្យស៊ីជម្រៅ យើងនឹងឃើញថា ត្រណាម ខ្លះមានលក្ខណៈសម ហេតុផលដែរ ប៉ុន្តែមូលហេតុរបស់វាកាត់ច្រើនពុំមានលក្ខណៈ វិទ្យាសាស្ត្រឡើយ។^២

ខ- ពេលសម្រាល

ក្នុងស្នាដៃ “អរិយធម៌ខ្មែរ” របស់គាត់ អ្នក ស្រី ត្រីង ងា បានគូសបញ្ជាក់ថា “នៅពេលឈឺ ពោះដំបូង បុរសជាប្តី ជាឪពុក ឬជាបងប្អូនត្រូវ រត់ទៅតាមយាយម៉ែបងប្អូននៅ ក្នុងភូមិ ឬនៅភូមិ ជិតខាងឱ្យមកជួយសម្រាលកូន។ សូមបញ្ជាក់

រូបភាពទិដ្ឋភាពសម្រាលកូនដោយមាន ធូប (នៅប្រាសាទបាយ័ន)

^២ ក្បួនវេជ្ជសាស្ត្រខ្លះៗសម្រាប់ស្ត្រីមានគភ៌ មានជាអាទិ៍៖

- ត្រូវពិនិត្យផ្ទៃពោះឱ្យបានទៀងទាត់ ដើម្បីមើលការរីកលូតលាស់របស់ទារក។
- ត្រូវទទួលថ្នាំបង្កើនគ្រាប់ឈាមក្រហម ។
- ទទួលការចាក់ថ្នាំបង្ការជំងឺតេតាណុស។
- ពិនិត្យមើលឈាមម្តាយ (ឧ., ម្តាយលើសឈាមឬអត់, មានជំងឺបេះដូងឬអត់...)
- មិនមានការតមអាហារទេ ប៉ុន្តែអាហារដែលម្តាយបរិភោគ គួរមានតុល្យភាពល្អ មិនប្រៃពេក ជាងមី និង មិនត្រូវរឹងពេកទេ។
- បរិភោគទឹកដោះគោ ផ្លែឈើ បន្លែ សាច់ ត្រី ស៊ុត និង គ្រាប់ធញ្ញជាតិជាច្រើន។
- បើស្ត្រីជក់បារី ឬ ផឹកស្រា ទារកនៅក្នុងផ្ទៃអាចមានគ្រោះថ្នាក់
- សម្រាកឱ្យបានច្រើននៅពេលថ្ងៃ ពិសេសនៅបីខែ មុនពេលសម្រាល ។
- ថ្លឹងទម្ងន់ម្តាយ, ម្តាយត្រូវឡើងទម្ងន់ប្រហែល ១០ គីឡូក្រាម មកដល់ថ្ងៃប្រសូត ។

ថា ឆ្មបនៅសម័យមុនពុំបានរៀនសូត្រខាងវិជ្ជាឆ្មបដូចសម័យនេះទេ គឺគ្រាន់តែចេះដឹងតៗ គ្នាតាមរបៀប អ្នក ស្រុក។ ព្រោះហេតុនេះ យើងសង្កេតឃើញថាការជួយបង្កើតកូនរបស់ ឆ្មប(ឬ យាយ ម៉ែ) នៅសម័យនោះមានសារៈសំខាន់ណាស់ព្រោះពេលនោះពុំទាន់មាន បច្ចេកទេស និងចំណេះដឹងនៃការបង្កើត កូនតាមបែបវេជ្ជសាស្ត្រនៅឡើយ។ ឯកសារ ដដែលក៏បានបញ្ជាក់ទៀតថា នៅតំបន់ខ្លះក្នុងពេលកំពុងឈឺពោះ គេរៀប ពិធីបន់ស្រន់ដល់ វត្ថុស័ក្តិសិទ្ធិ ឬព្រលឹងដូនតា ដើម្បីសុំឱ្យ ការឆ្លងទន្លេបានប្រកបដោយសុវត្ថិភាព និង សុខុមាលភាពទៀតផង។

គ-ក្រោយពេលសម្រាល

+ ទំនៀមទម្លាប់ក្រោយពេលសម្រាលកូនរួចភ្លាមៗ

នៅពេលឆ្លងទន្លេរួចហើយ គេតែងប្រព្រឹត្តតាមទំនៀមមួយចំនួនទៀតដើម្បី ធ្វើឱ្យម្តាយ និងកូនបានចៀសផុតពីការបៀតបៀនរបស់ខ្មោចព្រាយបិសាចដូចជា៖

- ស្រ្តីជាម្តាយនិយមអាំងភ្លើង ៣ ថ្ងៃ ឬមួយអាទិត្យ(បើកូនដំបូង)
- អាចារ្យសូត្រមន្តព័ទ្ធសីមាជុំវិញនិងគូសខ្វែងលើសរសរដោយកំបោរស ឬ បិទ ខ្វែងដោយក្រមួនសុទ្ធ និង ជួនកាល គេយកកាំបិតឬកន្ត្រៃទៅដាក់នៅក្បាល ដំណេកកូនខ្ចីនោះថែមទៀតផង
- គេហាមមិនឱ្យអ្នកអាំងភ្លើងនិយាយឆ្លើយឆ្លងជាមួយញាតិមិត្តដែលមកសួរ សុខ ទុក្ខទេ។
- មានពិធីមួយទៀតដែលគេធ្វើឡើងនៅពេលទម្លាក់ចង្រ្កាន(ពេលឈប់អាំងភ្លើង) ដោយគេបន់ស្រន់ព្រះធរណី និងមេបាដើម្បីសុំឱ្យជួយការពារម្តាយ និង កូនខ្ចី នោះ។^៣

^៣ ត្រឹង ងា *អរិយធម៌ខ្មែរ* បោះពុម្ពលើកទី៣ ឆ្នាំ១៩៧៥ ទំព័រ១១២-១១៤។

តាមទម្លាប់ គ្រួសារខ្មែរ បន្ទាប់ពីស្រ្តីសម្រាលកូនរួចមិនយូរប៉ុន្មាន បុរសជាប្តីត្រូវ យក សុកទៅកប់ឬយកទៅដុតដោយជ្រើសរើសទិសណាដែលល្អទៀតផង។ ក្រៅពីនេះ ស្រ្តីមាន កូនខ្ចី ជាទូទៅ តែងតែផឹកថ្នាំខ្មែរ(ថ្នាំសរសៃ) ដើម្បីកុំឱ្យទាស់សរសៃខ្ចី និងកុំ ឱ្យមានជំងឺ ផ្សេងៗ ហើយស្រ្តីជាម្តាយកាតច្រើន ជាពិសេស នៅតាមជនបទ និយម អនុវត្តតាមទម្លាប់ មួយទៀតនោះគឺ“ការឆ្កុង” ដើម្បីរក្សាសម្រស់របស់ខ្លួននិងដើម្បីឱ្យឆាប់ជាសះស្បើយមាត់ ស្បូនរបស់ខ្លួនផង។

+ ពិធីផ្សេងៗ (ពិធីកាត់សក់បង្កក់ឆ្មប)

នៅពេលដែលទារកកើតបាន៧ថ្ងៃ ឬ ១៥ថ្ងៃ ឬក៏ ១ខែ គឺទៅតាមការសន្មតរបស់ គ្រួសារខ្មែរ គេរៀបចំពិធីទំនៀមមួយទៀតហៅថា “ពិធីកាត់សក់បង្កក់ឆ្មប”។ នេះគឺជា ពិធីមង្គលទី១ក្នុងជីវិតរបស់ទារក ហើយក៏ជាពេលដែលគេដាក់ឈ្មោះឱ្យទារកនោះដែរ។

នៅក្នុងពិធីនេះ គេពុំឃើញមានវត្តមានរបស់អាចារ្យទេ គឺគេគ្រាន់តែអញ្ជើញ ញាតិ មិត្ត បងប្អូន ម្តាយឪពុករបស់ទារក និងឆ្មបមកចូលរួមតែប៉ុណ្ណោះ។ ឪពុកទារកក៏ រៀបចំរ ណ្តាប់ សងគុណដល់ឆ្មបដែលបានខិតខំជួយបង្កើតកូន។ រីឯម្តាយទារកក៏ត្រូវ ថ្លែងអំណរ គុណ និងសុំខមាទោសចំពោះឆ្មបផងដែរ។

កាលណាគេរៀបរណ្តាប់ហើយ គេយកទារកមកដេកលើម៉ក់(ពូកតូចៗសម្រាប់ ទារក) នៅចំកណ្តាលផ្ទះ បែរក្បាលទៅទិសខាងកើត ហើយនៅចុងជើង គេក៏រៀបថាស ម្ហូប និងបង្អែមព្រមទាំងសម្លៀកបំពាក់ និងអលង្ការនានាផងដែរ។ បន្ទាប់មក ឆ្មបក៏ ចាប់ផ្តើមអុជទៀន ឆ្មប ដើម្បីអញ្ជើញព្រលឹងត្រូវដែលថែរក្សាគាត់ ក្នុងខណៈពេលឪពុក ទារកអុជ ទៀនឆ្មបអញ្ជើញគ្រូបាធារ្យ និងម្តាយដើមដែលត្រូវតាមមកបង្ហាត់បង្រៀន និងថែរក្សា ទារកព្រមទាំងអញ្ជើញវត្តស័ក្តិសិទ្ធិទាំងឡាយមកសេពសោយអាហារ។ នៅ បន្ទាប់ពីនោះ មានកិច្ចជាច្រើនទៀតដូចជា ពិធីបើកភ្នែក ពិធីកាត់សក់ ពិធីជញ្ជាត់ ព្រលឹង ឬហៅព្រលឹង ទារក(គេជឿថា មានព្រលឹង១៩) និងពិធីបង្វិលពពិល។ ក្រោយ ពីបានធ្វើកិច្ចទាំងនេះ ហើយ គេក៏បិទពន្លៃត្រង់បង្ហើយរបស់ទារក (គេតែងដូរពន្លៃដែល បិទនោះជារៀងរាល់ថ្ងៃ

រហូតដល់ទារកមានអាយុ៧ ឬ ៨ខែ ទើបគេឈប់បិទ)។ នៅទី បញ្ចប់ ឆ្មបដែលជាអ្នក ដឹកនាំពិធីនេះ ក៏អុជទៀនឆ្មបដោតលើដង្ហាយផ្សេងៗដើម្បីអញ្ជើញដូនតាមកទទួលដង្ហាយ និងប្រសិទ្ធពរជ័យដល់កូនចៅ។ ឪពុកម្តាយ បងប្អូន ញាតិមិត្ត នាំគ្នាចូលទៅបោះព្រំឱ្យពរ ជ័យម្នាក់ម្តងៗដល់ទារកហើយគេក៏នាំគ្នាចងដៃទារកតាមធនធានដែលមានរៀងៗខ្លួន។

ការខិតខំទ្រាំទ្រពពោះ ការថែរក្សាគភ៌ និងការឆ្លងទន្លេគឺជាការកិច្ចដ៏ចាំបាច់ និងជា កិច្ចការដ៏លំបាកក្រៃលែងសម្រាប់ស្ត្រីខ្មែរ ក៏ដូចជាស្ត្រីនៅក្នុង ពិភពលោកដែរ។ អាស្រ័យ ហេតុនេះហើយ ខ្មែរយើងសម័យបុរាណបានស្វះស្វែងរកវិធីការពារ និងមាន ជំនឿផ្សេងៗ សម្រាប់ជួយធ្វើឱ្យម្តាយ និងគភ៌មានសុវត្ថិភាព ទាំងមុនពេលសម្រាល ពេលសម្រាល និង ក្រោយពេលសម្រាល។ បើទោះបីជាទំនៀមទំលាប់ទាំងនោះមានលក្ខណៈ បុរាណទៅហើយក្តី ក៏វា គឺជាកត្តាមួយឆ្លុះបញ្ចាំងពីប្រពៃណីដ៏សម្បូរបែប និងការយកចិត្ត ទុកដាក់ចំពោះម្តាយនិង ទារក។ គួរកត់សម្គាល់ដែរថា ជំនឿនិងពិធីផ្សេងៗទាក់ទងនឹង ស្ត្រីមានគភ៌នេះ គេពុំសូវ យកមកអនុវត្តប៉ុន្មានទេក្នុងសម័យទំនើបនេះ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រជាជនខ្មែរនៅតាមស្រុកស្រែចម្ការ ខ្លះៗនៅតែរក្សាជំនឿនិងទំនៀមទម្លាប់បុរាណនេះនៅ ឡើយ។

៤.៣

ប្រពៃណីការជុក

ជុក គឺជាកំប៉ុតសក់ឬផ្ទាំងសក់ (នៃកុមារ ឬកុមារី) ដែលការទុកឲ្យនៅតែត្រង់បង្ហើយ។ តាមទំនៀម បុរាណ គេទុកជុកឱ្យក្មេងតាំងពី អាយុ ៣ ឆ្នាំ។ ពិធីការជុកគឺជាពិធីដ៏សំខាន់ មួយសម្រាប់ក្មេងដែលរៀបនឹងពេញវ័យ។ «ពិធី ការជុក» ជាឈ្មោះផ្លូវការ តែតាមសម្តីសាមញ្ញ របស់អ្នកស្រុក គេ ហៅថា «ការសក់» ឬ «ការ កំប៉ាយ» ។

១- ប្រវត្តិនៃពិធីការជុក

ពិធីការជុកជាទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរដ៏សំខាន់មួយដែលមានតាំងពីយូរណាស់មក ហើយ។ ទំនៀមទម្លាប់នេះមានឫសគល់ពីព្រហ្មញ្ញសាសនា និង មានការប្រារព្ធតាំងពី សម័យដែលខ្មែរកាន់ព្រហ្មញ្ញសាសនាមកម្ល៉េះ។ ការនិទានមួយបែបទាក់ទងនឹងប្រវត្តិ ដែល នាំឱ្យព្រះគណេស ដែលជាកូនរបស់ព្រះឥសូរ ជាចំព្រះកេស និង ត្រូវយកក្បាល ដំរីមក-ត វិញនោះកើតឡើងនៅក្នុងថ្ងៃការជុក (ហៅតាមទំនៀមព្រហ្មញ្ញសាសនាថា «ចម្រើនព្រះ កេសា») របស់ព្រះគណេស ។ សូម្បីតែរូបគំនូរនៅព្រះវិហារវត្តបូព៌ ក៏គេ ឃើញមានរូបគំនូរ រឿងរាមកេត្តិដែលក្នុងនោះពាលីបានពង្រួតទៅឱ្យតាបសឬសី ការជុកនៅក្នុងពិធីមួយ។ នៅក្នុងទំនៀមក្សត្រ «បញ្ញា» ឬ «រាជការ» ត្រូវបានគេហៅ ថា «កែលាស» (គេប្រៀបវា ទៅនឹងឋានរបស់ព្រះឥសូរ)។

នៅសម័យមុន ទំនៀមទម្លាប់ការ
 ជុកក្នុងព្រះញាតិវង្ស ប្រហែលជាមាន
 ទូទៅ ពុំអាក់ខានឡើយ។ ជាក់ស្តែង នៅ
 ដើមសតវត្សទី២០ បុណ្យការជុកនៃព្រះ
 អង្គម្ចាស់ចន្ទលេខា (ព្រះរាជបុត្រនៃ
 ព្រះបាទនរោត្តម) មានសភាពឱឡារិកជា
 ពន់ពេកណាស់ ពេលគឺមានរយៈពេល
 ដល់ទៅ៧ថ្ងៃណោះ។ ទោះជាយ៉ាងនេះ
 ក្តី ក៏នាពេលបច្ចុប្បន្ន ពិធីការជុកស្ទើរតែ
 វិនាសបាត់បង់ទៅហើយ ព្រោះគេឃើញ
 មានការរៀបចំម្តងម្កាលនៅតាមនិគម
 ជនបទខ្លះៗប៉ុណ្ណោះ ដូចជា នៅតាមភូមិ
 ខ្លះនៃតំបន់អង្គរក្នុងខេត្តសៀមរាប និង នៅភាគខាងជើងឫកាគពាយព្យនៃប្រទេស។^៤

២- លក្ខខណ្ឌនៃពិធីការជុក

ការជុកជាពិធីទំនៀមមួយដែលគេប្រារព្ធឡើងសម្រាប់ក្មេងតូចឬជំទង់ (មាន ទាំង
 ប្រុសនិងស្រី) ដែលពុំទាន់ពេញវ័យនៅឡើយ ពេលគឺ គេត្រូវធ្វើពិធីនេះ នៅមុន ពេល
 ដែលក្មេងនោះពេញវ័យជាដាច់ខាត។ ម្យ៉ាងទៀត គេនិយមធ្វើពិធីនេះទៅតាម សែស្រ
 ឡាយគ្រួសារដែលមានទម្លាប់ទុកសក់ជុករហូតតកូនតចៅ។

គួរកត់សម្គាល់ថា គេអាចការជុកសម្រាប់តែក្មេងម្នាក់ក៏បានប៉ុន្តែដោយសារ ពិធីនេះ
 តែងមានភាពឱឡារិក ហើយត្រូវចំណាយធនធានច្រើនផងនោះ គេក៏និយមធ្វើ ចូលគ្នា។

^៤ អាំង ជូលាន, ព្រាន ចាន់ម៉ារ៉ា ស៊ីយ៉ុន សុភារិទ្ធិ និង គង់ វីរៈ កម្រងអត្ថបទក្នុងបណ្ណាញព័ត៌មាន
 វប្បធម៌ខ្មែរ លេខ១ ខែធ្នូ២០០៥-ធ្នូ២០០៦ ទំព័រ៤១-៤២។

បើធ្វើចូលគ្នាបែបនេះ ចំនួនក្មេងត្រូវជាចំនួនសេស ហើយបើចំនួនជាលេខ គូរវិញ គេត្រូវរក ក្មេងណាម្នាក់ផ្សេងទៀតមកអង្គុយឧបកិច្ចជាមួយគ្នា នៅមុនពេលកោរ ផ្តាច់ដុក។ ក្មេង ដែលត្រូវកោរដុករួមគ្នានេះ ជាមធ្យម គេឃើញមានប្រមាណ៥នាក់។ រីឯអាយុក្មេងក៏មិន ខុសពីចំនួនក្មេងដែរ ពោលគឺ ត្រូវជាចំនួនសេសដូចគ្នា។ សូមបញ្ជាក់ ដែរថា ប្រសិនបើទុក ដុក (កំប៉ោយ) មួយ គេអាចនិមន្តព្រះសង្ឃពីវត្តមួយ ឬ ៣វត្ត ប៉ុន្តែ បើសិនជាទុកដុក ៣ វិញ គេត្រូវនិមន្តព្រះសង្ឃចំនួន ៧ វត្ត មកចូលរួមក្នុងពិធីនេះ។

៣- គោលបំណងនៃពិធីកោរដុក

គោលបំណងសំខាន់នៃពិធីនេះគឺដើម្បីប្រសិទ្ធិក្មេង និង អ្នកខ្លះយល់ថា ដើម្បី សម្តែងការតបស្នងសងគុណដល់អ្នកម្តាយដែលមានសេចក្តីលំបាកនៅពេលឆ្លងទន្លេ ដោយសារ អ្នកម្តាយបានធ្វើការបន់ស្រន់សូមឱ្យការឆ្លងទន្លេបានទទួលនូវសុខសុវត្ថិភាពដោយសន្យា ថ្វាយសក់ដើម្បីលាបំណន់ឬគេអាចចាត់ទុកពិធីនេះថាជាពិធីបង្កកឆ្មបផងដែរ។

៤- ការប្រព្រឹត្តទៅនៃពិធីកោរដុក

ទោះបីជាការណែនាំ អាចារ្យ ឬ ឪពុកម្តាយគឺជាអ្នកកោរដុកឱ្យក្មេងៗក៏ដោយ ក៏ គេ ឃើញថា ព្រះសង្ឃជាអ្នកឧបកិច្ចធ្វើជាកោរឱ្យក្មេងៗ។ ព្រោះហេតុនេះ គេចាំបាច់ និមន្ត ព្រះសង្ឃមកចូលរួមនៅក្នុងពិធីនេះ។

ជាទូទៅ ប្រជាជនខ្មែរនិយមធ្វើពិធីនេះនៅក្នុងខែមាយ ផល្គុន និងខែពិសាខ។ ពិធី នេះមានរយៈពេល ១ល្ងាច ហើយឆ្លងដល់១ព្រឹកទៀត ក៏ប៉ុន្តែ រយៈពេលនៃពិធីនេះ អាច ពោលថា ៣ ថ្ងៃក៏បាន ប្រសិនបើរាប់បញ្ចូលទាំងការរៀបចំប្រដាប់ប្រដាផ្សេងៗ និង ការធ្វើ នំនែកជាដើម ព្រោះអ្នកភូមិត្រូវរៀបចំទាំង ៣ ថ្ងៃ។ រីឯរណ្តាប់សំខាន់ៗមានដូចជា បាយសី (តំណាងសាមីកោរដុក) បាយព្រលឹង ស្រូវកញ្ជើ គ្រឿងអង្កររាប (មានបង្កប់ ដោយសម្ភារៈផ្សេងៗដូចជា ដូងនាឡិ ដូងតក់ ស្បូវភ្លាំង ត្រល់ដែលចងជាមួយចិញ្ចៀន ជា ដើម) ពពិល ប្រដាប់ហៅព្រលឹង ប្រដាប់កោរសក់ ព្រះខ័ន (ធ្វើពីស្លឹកត្នោត) គ្រឿង តុប តែងខ្លួន ជម្រុះផ្សេងៗ និងមានផ្លែឈើនានាទៅតាមលទ្ធភាពធនធានរបស់គ្រួសារ នីមួយៗ។

គេចាប់ផ្ដើមពិធីនេះនៅចុងរសៀលដោយរៀបចំពិធីក្រុងពាលី និងមានកិច្ចជា បន្ត បន្ទាប់ផ្សេងៗទៀតដូចជា បួងសួងនៅខាងមុខអាសនៈ (ដែលគេនិយម ហៅថា *បញ្ញា*) អមទៅដោយភ្លេងពិណពាទ្យ។ ក្រោយពីបួងសួងរួច នៅក្បាលព្រលប់ គេក៏ចាប់ផ្ដើមនិមន្ត ព្រះសង្ឃ(៥ឬ៧អង្គ) សូត្រមន្ត និងមានការសែនព្រេនរំលឹកដល់ព្រលឹងដូនតាសាច់ សាលោហិតទៀតផង។

ជាកិច្ចបន្ទាប់ សាមីការជុកត្រូវចូលពិធីមួយទៀតហៅថា «ដេកអង្គរាប» ដែល សាមីការជុកត្រូវដេកលើអង្គរ១តោ តម្កល់បាន៣ ពីលើសំពត់៣ហត្ថ តាមការរៀបចំ របស់ អាចារ្យ ហើយក្រោយមកទៀត គេក៏ធ្វើកិច្ចមួយទៀត គឺពិធីហៅព្រលឹងសក់។ ក្រោយមក គេក៏រៀបចំពិធីបង្វិលពពិលនិងបញ្ចកទឹកដូងដែលមានរសជាតិជូរ ប្រៃ ក្លាវ ដើម្បីទូន្មាន ដល់សាមីការជុក។ ក្រោយមកអាចារ្យក៏ឱ្យសាមីខ្លួនទន្ទេញធម៌សុគតោ រហូតដល់ដេក លក់លើអង្គរាបនោះ។ នៅពេលទៀបភ្លឺ ពេលដែលសាមីខ្លួនដឹងខ្លួន ហើយ រាវរកត្រល់ ដែលចងក្លាប់នឹងចិញ្ចៀនត្បូងរួចហើយ ព្រះសង្ឃក៏ចាប់ផ្ដើមសូត្រ ធម៌ជយន្តោចំនួន១០០ ចប់។ ពិធីធ្វើធ្មេញជាកិច្ចសំខាន់មួយទៀតសម្រាប់រំងាប់ឧបទ្រព ចង្រៃឱ្យចេញពីសាមីការ ជុកនៅមុនពិធីសំពះព្រះអាទិត្យ។

នៅព្រឹក ជាកិច្ចបង្ហើយបុណ្យ គេចាប់ផ្ដើមពិធីការផ្ដាច់ជុកដល់សាមីខ្លួនដោយ មាន ព្រះសង្ឃមួយអង្គគង់នៅលើអាសនៈ(បញ្ញា) ជាអ្នកការផ្ដាច់ជុក និង មានព្រះសង្ឃច្រើន អង្គទៀតសូត្រធម៌ជយន្តោ និងស្រោចទឹកឱ្យសាមីការជុកជាបន្តបន្ទាប់។ បន្ទាប់មក គេ យកសាមីខ្លួនទៅបង្វិលពពិលម្ដងទៀត និង ជាចុងក្រោយ នៅប្រហែលជាម៉ោង១០ព្រឹក គេក៏រាប់បាត្រ^៥ និង វេចង្កាន់ប្រគេនព្រះសង្ឃជាកិច្ចបង្ហើយ។ ប្រជាជនខ្លះពុំទាន់បញ្ចប់

^៥ ការរាប់បាត្រនេះពុំទាក់ទងនឹងពិធីឆ្លងវ័យឡើយ តែគេតែងធ្វើនៅរាល់បុណ្យសំខាន់ណាមួយ។

ពិធីត្រឹមនេះទេ គេបន្តដោយមានចងដៃដល់សាមីខ្លួន និង មានរៀបចំពិធីដប់លៀងជូន ញាតិមិត្តដែលបានអញ្ជើញចូលរួមទៀតផង។^៦

រូបទី១៖ព្រះសង្ឃគង់លើបញ្ចាដើម្បីការផ្តាច់ជុក រូបទី២៖ ក្មេងដែលគេយកមកឧបកិច្ច

^៦ ហង់ ពៅ៖ ឯកសារទំនៀមទម្លាប់ការជុក (សិក្ខាសាលានៅមជ្ឈមណ្ឌលសហប្រតិបត្តិការកម្ពុជា-ជប៉ុន ឆ្នាំ២០០៨) ទំព័រ១-២។

៤.៤

ប្រពៃណីចូលម្លប់

ក្នុងខណៈដែលកូនប្រុសមានឱកាសចូលបួសរៀនក្នុងសំណាក់ព្រះពុទ្ធសាសនាពិធីចូលម្លប់គឺជាពិធីប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់មួយដែលខ្មែរបានប្រារព្ធធ្វើឡើងដើម្បីបំពេញលក្ខណ៍ឱ្យកូនស្រីនៅពេលពេញវ័យ។ ពិធីនេះមានតាំងពីយូរណាស់មកហើយ ក៏ប៉ុន្តែជាប្រការគួរឱ្យសោកស្តាយដែលគេមិនអាចដឹងបានថា ពិធីនេះបានចាប់ផ្តើម តាំងពីពេលណាមកនោះទេ។ អ្នកស្រាវជ្រាវបានឱ្យដឹងថា ពិធីឆ្លងវ័យមួយនេះត្រូវបាន ប្រជាជនខ្មែរនិយមប្រតិបត្តិយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនរហូតមកដល់ចុងរជ្ជកាលរបស់ព្រះបាទ ស៊ីសុវត្ថិមុនីវង្ស គឺប្រហែលជានៅរវាងឆ្នាំ១៩៣០-១៩៤០^៧ ទើបគេពុំសូវប្រទះឃើញមានការប្រារព្ធធ្វើនៅគ្រប់ទីកន្លែងក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដូចកាលពីពេលមុនទៀត។

គេធ្វើពិធីនេះឡើងនៅពេលដែលយុវតីខ្មែរចាប់ផ្តើមពេញវ័យ (វ័យក្រមុំ) គឺរាប់ចាប់តាំងពីពេលនាងមានរដូវជាលើកដំបូង ដោយពុំមានដេញរកវេលាល្អអាក្រក់ដូច ពិធីការជុក ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ ពិធីឡើងផ្ទះ ឬ ពិធីមួយចំនួនទៀតឡើយ។ ឪពុកម្តាយ ត្រូវរៀបចំពិធីចូលម្លប់ឱ្យកូនស្រីរបស់ខ្លួន យ៉ាងហោចណាស់ក៏ត្រូវធ្វើឱ្យកូនស្រីច្បងនៃ គ្រួសារដែរ។ ការធ្វើពិធីឆ្លងវ័យនេះទៀតសោតមានគោលបំណងសំខាន់ៗមួយចំនួន ដូចជា៖

- ប្រកាសភាពពេញក្រមុំឱ្យកូនស្រី
- បន្តិសម្បុរ និង អប់រំរូបរាងកាយឱ្យកូនស្រី
- បំពេញលក្ខណៈចរិយាសម្បត្តិវិជ្ជាមេផ្ទះ និងវិជ្ជាជីវៈឱ្យកូនស្រី (ច្បាប់ស្រី ដេរប៉ាក់ត្បាញរវៃ...)
- ទាក់ទាញអារម្មណ៍ញាតិមិត្តតាមរយៈរូបរាង ចរិយា និងវិជ្ជា។

^៧ សូមមើល ម៉ៅ ប៉ុណ្ណ *ក្រមុំចូលម្លប់* បោះពុម្ពដោយបណ្ណាគារអង្គរភ្នំពេញ ឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រ១។

ជាទូទៅ ការស្ថិតនៅក្នុងម្លប់មានរយៈពេលកំណត់ពី៣ខែទៅ៦ខែ ឬអាចលើស ពីនេះទៅតាមលទ្ធភាពរបស់គ្រួសារនីមួយៗ។ យុវតីដែលនៅក្នុងម្លប់ត្រូវហាត់រៀននិងអនុវត្ត ភារកិច្ចជាច្រើនតាមទំនៀមដែលមានកំណត់ទុកតៗគ្នា ហើយត្រូវប្រកាន់ត្រណម មួយចំនួន ជាពិសេស គឺត្រូវរក្សាខ្លួនឱ្យនៅក្នុងម្លប់ដោយមិនប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយ បុរសទាំងក្នុងផ្ទះនិងក្រៅផ្ទះ ទោះជាឪពុកឬបងប្អូនបង្កើតក៏ដោយ។ ម្យ៉ាងទៀត ពិធីឆ្លង វ័យមួយនេះមានពីរដំណាក់កាលសំខាន់ៗ គឺការចូលម្លប់ និង ការចេញពីម្លប់ដែលជាពិធីធំចុងក្រោយធ្វើឡើងយ៉ាងឱឡារិកអធិកអធមដើម្បីប្រកាសដំណឹងឱ្យញាតិមិត្តជិត ខាងបានដឹងឮនិងទទួលស្គាល់នារី ដែលបានឆ្លងកាត់ពិធីនេះ។

តាមទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ពិធីចេញពីម្លប់មានរយៈពេល២ថ្ងៃ និងមួយយប់ ពេលគឺ ថ្ងៃចូលពិធី និងថ្ងៃឆ្លងពិធី ឬថ្ងៃបង្ហើយ។ នៅក្នុងពិធីចេញពីម្លប់នេះ គេមានប្រារព្ធពិធី តូចៗសំខាន់ៗមួយចំនួនទៀតដូចជា៖

- ពិធីកាត់ស្លឹក
- ពិធីបុកល័ខ
- ពិធីធ្វើធ្មេញបំពេញលក្ខណ៍
- ពិធីដឹកខ្មែរ
- ពិធីចូលខ្មោចដំរីសារ។

នៅពេលសព្វថ្ងៃនេះ ទោះបីជាគេពុំសូវប្រទះឃើញនូវការប្រារព្ធពិធីនេះក្តី ក៏នៅតាមតំបន់ខ្លះក្នុងស្រុកនិគមជនបទនៃប្រទេសខ្មែរនៅតែមានធ្វើពិធីនេះនៅឡើយ តែ ពិធីនេះស្ទើរតែរលុបបាត់បង់ពីប្រពៃណីជាតិខ្មែរទៅហើយ។ អ្នកស្រាវជ្រាវមួយចំនួន បានគូសបញ្ជាក់ឱ្យដឹងទៀតថា មានតំបន់មួយចំនួននៅអនុវត្តពិធីនេះនៅឡើយ ហើយ តំបន់ទាំងនោះរួមមាន ភូមិមួយចំនួននៅស្រុកស្រែអំបិល(ខេត្តកោះកុង) ភូមិមួយចំនួន ទៀតនៅស្រុកបាធាយ(ខេត្តកំពង់ចាម) និងមានភូមិខ្លះទៀតនៅស្រុកសូទ្រនិគម (ខេត្ត

សៀមរាប)^៨។ ចំណែកនៅទីដទៃទៀត បើទោះជាមានធ្វើពិធីប្រពៃណីនេះ ក៏ជាករណីដែល
មានដោយកម្រដែរ។

ប្រភព៖ អាំង ជូលាន, ព្រាប ចាន់ម៉ារ៉ា និង ស៊ុន ចាន់ដឹប ទំ. ៣៥, ៣៧។

^៨ សូមមើល អាំង ជូលាន, ព្រាប ចាន់ម៉ារ៉ា និង ស៊ុន ចាន់ដឹប *ជំរឿនជីវិតមនុស្សខ្មែរមើលតាមពិធី
ឆ្លងវ័យ* ការផ្សាយរបស់ហានុមានទេសចរណ៍ បោះពុម្ពលើកទី១ ភ្នំពេញ ឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រ
២៣។

៤.៥ ប្រពៃណីបំបួសនាគ

នាគ មានន័យថាប្រសើរ ចម្បង ឬបរិសុទ្ធ ហើយកុលបុត្រដែលមានចិត្តជ្រះថ្លា ចូលទៅបួសក្នុងសំណាក់ព្រះពុទ្ធសាសនាក៏ហៅថា *នាគ* ដែរ ព្រោះអ្នកនោះមានគំនិត ប្រសើរបម្រុងនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយាធម៌សម្រាប់បញ្ចូជិត។

ពិធីបំបួសនាគគឺជាពិធីឆ្លងវ័យដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់ឆ្លងវ័យក្មេងប្រុស។ ពិធីនេះអាចឆ្លុះបញ្ចាំងថា ប្រុសដែលចូលក្នុងវ័យកំណើត គេតែងញែកចេញឱ្យដាច់ពីស្រីដែលឈានចូលដល់វ័យក្រមុំ។ ជាក់ស្តែង នៅសម័យមុនក្នុងពេលដែលយុវតីចូលម្តប់ យុវជនប្រុសៗ ជាទូទៅ ត្រូវចូលបួសរៀនក្នុងសំណាក់ព្រះពុទ្ធសាសនា។ ដោយសារកត្តានេះហើយ ទើបខ្មែរយើងនិយមនិយាយថា «បួសរៀន» ហើយ នៅស្រុកស្រែចម្ការ ចាស់ៗភាគច្រើនចូលចិត្តរាប់អានអន្ទិត^៩ ព្រោះគេយល់ថា ជាអ្នកដែលបានបួសរៀន ចេះដឹង និង មានកិរិយាមារយាទល្អប្រពៃ។

១- ប្រវត្តិនៃពិធីបំបួសនាគ

ការបួសរៀនក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានៅប្រទេសកម្ពុជាមានប្រវត្តិតាំងពីយូរមក ហើយ។ ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរបានបញ្ជាក់ថា ប្រជាជនខ្មែរទាំងរាស្ត្រ និងស្តេចរមែងនិយមការបួសរៀនតាំងពីសម័យដែលព្រះពុទ្ធសាសនាបានផ្សាយចូលមកដល់ ប្រទេសកម្ពុជាម្ល៉េះ ដោយគេចង់ជម្រះខ្លួនឱ្យបរិសុទ្ធ និងដើម្បីជាញាតិក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា។ អ្នក

^៩ ពាក្យ «អន្ទិត»នេះក្លាយមកពីពាក្យថា «បណ្ឌិត» ដែលខ្មែរប្រើយូរៗទៅក្លាយសូរជា «អន្ទិត» នេះឯង។

ស្រាវជ្រាវអាចរកត្រឹមត្រូវពីសម័យបុរាណបានខ្លះដែរ ដូចយ៉ាង សិលាចារឹកនៅសសរ ប្រាសាទអង្គរវត្តត្រង់ថ្នាក់កណ្តាលពីខាងមុខបាននិយាយដល់ រឿងព្រះរាជាទ្រង់បំបួសព្រះ រាជបុត្រ។^{១០}

តាមទំនៀមបុរាណ គេនិយមបំបួសនាគជាព្រះព្រហ្មក្នុងរវាងពាក់កណ្តាលខែជេស្ឋ និង បំបួសនាគជាព្រះរាជវង្សានុវង្សនៅរវាងពាក់កណ្តាលខែអាសាឍ។ លុះមកទល់នឹង រាជ្យ ព្រះបាទនរោត្តម ពិធីនេះក៏ត្រូវបង្រួមមកធ្វើនៅក្នុងខែអាសាឍទាំងអស់វិញ តែគេ បំបួស នាគព្រហ្ម និងនាគរាជវង្សានុវង្សក្នុងថ្ងៃផ្សេងគ្នាដដែល។ ក្នុងរជ្ជកាលក្រោយៗ មកទៀត គេនិយមធ្វើពេលជាមួយគ្នា ពោលគឺ ក្នុងថ្ងៃ១៤កើត និង ១៥កើតវិញម្តង។ នៅពេលសព្វ ថ្ងៃនេះ យើងសង្កេតឃើញថា ពិធីបំបួសនាគនៅតែបន្តអត្ថិភាពរបស់ខ្លួន ដដែល ក៏ប៉ុន្តែ យើងហាក់ពុំប្រទះឃើញពិធីបំបួសនាគព្រះរាជវង្សានុវង្សធ្វើជាទូទៅ និង ជាឱឡារិក ដូច សម័យមុនទៀតឡើយ ឯកាលបរិច្ឆេទមិនកំណត់ទេ គ្រាន់តែគេមិនត្រូវ ធ្វើពេលចូលវស្សា ទេ ហើយជាទូទៅ គេនិយមធ្វើនៅកាលបរិច្ឆេទខាងលើគឺក្នុងខែ អាសាឍ ។ ការនិយមនេះ អាចនិយាយបានថា ជាការធ្វើតាមការបួសរបស់ព្រះពុទ្ធ ពីព្រោះព្រះពុទ្ធក៏ទ្រង់បួសនៅថ្ងៃ ១៥ កើត ខែអាសាឍដែរ ។

២- គោលបំណងនៃពិធីបំបួសនាគ

ដូចយើងដឹងគ្រួសៗខ្លះហើយនៅចំណុចខាងលើថា គេធ្វើពិធីនេះឡើងដើម្បី ញែកវ័យកំលោះឱ្យដាច់ពីវ័យក្រមុំ និង ជាពិសេស ដើម្បីបម្រើនិងភ្ជាប់និស្ស័យជាមួយ ព្រះពុទ្ធសាសនា។ គោលបំណងសំខាន់ផ្សេងទៀតនោះគឺ គេបួសរៀនដើម្បីក្រេបយក ចំណេះដឹងផ្សេងៗផង និង ដើម្បីសងគុណមាតាបិតាផង។ ខ្មែរយល់ថា ការបួសជា សាមណេរពីអាយុ ១៣-២០ឆ្នាំគឺដើម្បីសងគុណម្តាយ ហើយការបួសជាភិក្ខុពីអាយុ ២០ឆ្នាំឡើងទៅ គឺដើម្បីនឹងសងគុណឪពុក។

^{១០} ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ *ព្រះរាជពិធីទ្វាទសមាស* ភាគទី៣ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ១៩៦០, ទំព័រ២៥-៣៣។

៣- ការប្រព្រឹត្តទៅនៃពិធីបំបួសនាគ

គួរកត់សម្គាល់ដែរថា ពិធីបំបួសនាគនេះ ខ្មែរជារឿយៗតែងធ្វើចូលគ្នាយ៉ាងឱឡារិក ជួនកាល មាននាគចំនួនក្រោម១០នាក់ ហើយជួនកាលទៀត អាចឈានដល់ទៅរាប់សិបនាក់ក៏មានដែរ។

ដំណើរប្រព្រឹត្តទៅនៃពិធីនេះមានសេចក្តីសង្ខេបត្រួសៗដូចតទៅនេះ។ ជាដំបូង គេរៀបចំតុបតែងនាគដោយសម្លៀកបំពាក់ស្អាត និងគ្រឿងអលង្ការផ្សេងៗ ប្រៀបដូចជាព្រះសិទ្ធត្ថដែលរស់នៅក្នុងរាំង ប្រកបដោយរាជសម្បត្តិគ្រប់យ៉ាង មុននឹង យាងទៅសាងផ្នួសដែរ។ បន្ទាប់ពីកិច្ចនេះ ចប់ គេចាប់ផ្តើមហែនាគចេញពីភូមិរៀងៗ ខ្លួន រហូតជួបគ្នាកើតជាក្រុមកាន់តែធំ ឡើងៗ។ ជាទូទៅ នាគតែងតែជិះសេះ តែបើពុំមានសេះទេនោះ គេឱ្យនាគជិះកង់ ដោយមានអ្នកដឹកបណ្តើរហើយតំបន់ខ្លះដែលសម្បូរដំរី (ឧ. ខេត្តសុរិន្ទ) គេឱ្យនាគជិះដំរីទៀតផង។ ក្រៅពីនាគមនុស្សដែលតាមហែហមនាគនោះសុទ្ធតែនាំគ្នាដើរទាំងអស់។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ គេក៏មានលេងភ្លេងកំដរដូចជាភ្លេងពិណពាទ្យ និងឆៃយ៉ាំ ជាដើម រហូតចូលដល់វត្តដែលមានមនុស្សម្នាច្រើនកុះករ។

ប្រភព៖ អាំងជូលាន, ព្រាប ចាន់ម៉ាក់ និង ស៊ុន ចាន់ដឹប, ទំព័រ៤៧។

បើនិយាយដោយសង្ខេប កិច្ចសំខាន់ក្នុងពេលយប់គឺពិធីហៅព្រលឹងនាគ ហើយ ពិធីនេះនឹងបញ្ចប់ទៅដោយកិច្ចជញ្ជាត់ព្រលឹងនាពេលទៀបភ្លឺ។ ក្នុងពេលធ្វើពិធីហៅព្រលឹងនេះ គេក៏មានភ្ជាប់ដោយការបង្វិលពពិលឱ្យនាគផងដែរ ហើយនៅកន្លែងខ្លះ ដែលកាន់ប្រពៃណីខ្លាំង គេឱ្យនាគដេកលើអង្កររាបទៀតផង។ ពេលព្រឹកព្រលឹម គេរៀប ពិធីសំខាន់មួយទៀតគឺពិធីធ្វើធូញដោយមានភ្ជាប់ជាមួយនូវកិច្ចផ្សេងៗទៀត។ ពិធី សំខាន់ចុងក្រោយដែលធ្វើឱ្យនាគនឹងក្លាយជាបព្វជិតនោះគឺកិច្ចបំបួសដែលត្រូវធ្វើនៅ ក្នុងព្រះវិហារ នាពេលរសៀល ហើយកិច្ចនេះមានបែបបទហ្មត់ចត់ណាស់។ កាយវិការ ចុងក្រោយបង្អស់ដែលនាគលះបង់ភាពជានាគមកជាបព្វជិតនោះ គឺត្រង់ពេលដែល ឧបជ្ឈាយ៍ «ទាក់ក» នាគ ហើយនាគត្រូវដោះសំពត់ហូល សាវស្បែ និង អលង្ការនានា ចេញពីខ្លួនដោយមកស្លៀកស្បង់ គ្រងចីពរពេញលេញជាអ្នកបួសពិតប្រាកដ។

ប្រភព៖ អាំង ជូលាន, ព្រាប ចាន់ម៉ារ៉ា និង ស៊ុន ចាន់ដឹប, ទំព័រ៤៩, ៥០។

បើបៀបធៀបទៅនឹងពិធីចូលម្ហូប ពិធីបំបួសនាគនេះដូចជា «ចូល» ដែរ ដ្បិត បន្ទាប់មក អ្នកបួសថ្មីៗត្រូវស្ថិតក្នុងបរិបទខុសពីគ្រហស្ថ ព្រោះត្រូវនៅក្នុងវត្ត ជាពិសេស ក្នុងវស្សាពុំខុសពីកូនស្រីនៅក្នុងម្លប់ឡើយ។ តាមពិតទៅ ការបួសនេះមានបីដំណាក់ កាល ដូចពិធីចូលម្ហូបដែរគឺការបួស ការស្ថិតនៅជាបព្វជិតក្នុងរយៈពេលខ្លីឬវែង និង ការលាចាកផ្ទះ (សឹក)។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ពិធីសម្រាប់ស្រីបុរសផ្ទុយគ្នាត្រង់ បួស មានភាពឱឡារិកខ្លាំងណាស់ពុំដូចចូលម្ហូបដែលមានត្រឹមតែសែនព្រេនជូនតាបន្តិច បន្តួច តែលុះដល់ពេលសឹក

វិញ គឺគេធ្វើឡើងស្ងាត់ៗ ពុំមាននរណាដឹងឮប៉ុន្មានឡើយ រីឯការចេញពីម្លប់របស់កូនស្រី វិញ វាមានភាពអធិកអធមក្រៃលែង។

ជាទំនៀមតាមមក អ្នកដែលបានបួសរៀនយូរតែងតែទទួលបាននូវការឱ្យតម្លៃ ការគោរព និងការរាប់អានពីសំណាក់សង្គមខ្មែរ ដ្បិតប្រជាជនខ្មែរយល់ឃើញថា អ្នក ទាំងនោះ សុទ្ធសឹងជាមនុស្សមានចំណេះដឹងច្រើននិងមានកិរិយាមារយាទល្អប្រសើរ។

៤.៦

ប្រពៃណីរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរ

អាពាហ៍ពិពាហ៍ជាអ្វី ?

យើងមិនទាន់ដឹងច្បាស់ថា សង្គមយើងចាប់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅក្នុងសម័យ ណាឡើយ។ តើអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរមានត្រឹមសម័យព្រះចៅនាងនាគឬមានមុនសម័យ នេះ ? នេះជាចម្ងល់របស់យើង។ ប៉ុន្តែ អាពាហ៍ពិពាហ៍មានអត្ថន័យសំខាន់ណាស់ក្នុង ជីវិតសង្គមខ្មែរ។

ពាក្យ«អាពាហ៍ពិពាហ៍» ឬ «អាវាហ៍វិវាហ៍» ក្លាយមកពីពាក្យបាលី-សំស្ក្រឹតថា *អាវាហៈវិវាហៈ* ដែលមានន័យដូចតទៅ៖

- «អាវាហៈ» មានន័យថា «ការនាំកូនស្រីមកផ្ទះខាងប្រុស»។
- «វិវាហៈ» មានន័យថា «ការនាំកូនប្រុសមកផ្ទះខាងស្រីវិញ»។

- «អាហ៍ហ៍វិហ៍»មានន័យថា «មង្គលការកូនប្រុសស្រីដែលនាំមកហើយ ត្រឡប់ ទៅវិញ» (ពីរលើក) ។

តាមប្រពៃណីខ្មែរ គេនាំកូនប្រុសមកខាងលំនៅស្ថានកូនស្រីមុន(វិហារៈ) ទើប នាំកូនស្រីមកផ្ទះខាងកូនប្រុសក្រោយ(អាហៈ)។ ការណ៍នេះប្រហែលជា ពីដើមមក ខ្មែរគោរពរបបមាតាធិបតេយ្យ។ ជារួម យើងអាចឱ្យនិយមន័យថា «អាហ៍ហ៍វិហ៍»គឺជាពិធីមួយធ្វើឡើងសម្រាប់ផ្សំផ្គុំបុរសនារីពីរនាក់ឱ្យទៅជាប្តីប្រពន្ធ តាមទំនៀមទម្លាប់និងតាមច្បាប់របស់ប្រទេស »។

១- ប្រភពនិងប្រវត្តិពិធីផ្សេងៗនៃអាហ៍ហ៍វិហ៍ខ្មែរ^{១១}

នៅកម្ពុជា ក្បួនឬទម្រង់អាហ៍ហ៍វិហ៍ដែលត្រូវបានអនុវត្តមកទល់សព្វថ្ងៃនេះ ច្រើនធ្វើតាមលំអានរឿងរ៉ាវក្នុងគម្ពីរជាតក និងរឿងព្រេងផ្សេងៗដូចការពណ៌នាខាង ក្រោមនេះ៖

- កាលព្រះវេស្សន្តរ និងព្រះនាងមន្រ្តីរៀបអភិសេកបុត្រាបុត្រីគឺជាលីនិងក្រីស្នាឱ្យបានទៅជាគូស្វាមីភរិយា(ព្រះវេស្សន្តរជាតក) ។
- កាលព្រះបាទទសរថ និងឥសីមិចីលារៀបអភិសេកព្រះរាមនិងនាងសីតា (រឿងរាមកេរ្តិ៍) ។
- កាលសេដ្ឋីបុណ្ណវង្សនេះរៀបការជាមួយនាងវិសាខាអស់រយៈពេល ៣ ខែ (គម្ពីរ ធម្មបទ) ។
- កាលព្រះបាទមហាជក្រនៅនគរនិគ្រោធគ្រាមារៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ព្រះរាជបុត្រី រយៈពេល៧ថ្ងៃ ៧យប់ (សាស្ត្រាស្តីកវីតះ គម្ពីរក្បួនទម្រង់ការ ចារដោយភិក្ខុ ចន្ទ ថេរ អង្គ) ។

^{១១} ម៉ៅច ប៉ុណ្ណះ ឯកសារស្រាវជ្រាវប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរពាក់ព័ន្ធនឹងនវវិទ្យា និង ជាតិ-ពិន្ទុវិទ្យា , ២០០៣ ទំព័រ៣

- កាលព្រះថោងរៀបអភិសេកជាមួយនាងនាគបានបន្សល់ទុកពិធីក្នុងអាពាហ៍-
ពិពាហ៍ខ្មែរដូចជា ការតម្រូវឱ្យកូនប្រុសតោងជាយស្បែកកូនស្រីចូលក្នុងបន្ទប់ និង
ការមានបទព្រះថោងនាងនាគបទនាគព័ន្ធជាដើម។

ខាងក្រោមនេះជាប្រវត្តិនៃពិធីខ្លះៗដែលត្រូវបានបញ្ចូលមកក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរ
ជាប់ជាទំនៀមមក។

**ក- រឿងបុរសឃ្វាលគោនិងបុរសឃ្វាលក្របី (ទាក់ទងនឹងពិធីស៊ីស្លាដក់
ស្លាកន្សែង)**

មានហេតុដំណាលថា កាលដើមឡើយ មានបុរសពីរនាក់ទៅឃ្វាលគោនិងឃ្វាល
ក្របី ជួបគ្នា ហើយសុំគ្នាធ្វើជាភ្លើ។ ពួកគាត់សាកសួរគ្នាពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងគ្រួសារ ពី ប្រពន្ធ
និងកូន។ ភ្លើម្នាក់ថាមានកូនស្រី ឯភ្លើម្នាក់ទៀតថាមានកូនប្រុស។ ដូច្នេះ ក៏ និយាយផ្សំផ្គុំ
កូននិងកូនឲ្យជាគូសម្ព័ន្ធនឹងគ្នា។ បុរសមានកូនស្រីយល់ព្រម ទើបបុរស មានកូនប្រុស
ស្រាយយកស្លាចងវេចថ្នក់ដក់នឹងកន្សែងមកឲ្យបុរសមានកូនស្រីនោះឆឺហើយថា ដ្បិតនៅ
ក្នុងព្រៃ ខ្លួនគ្មានអ្វីជាគ្រឿងបញ្ចាំចិត្តទេ សុំឲ្យសម្លាញ់ឆឺស្លាជាប់នឹង កន្សែងនេះមួយម៉ាត់ចុះ
ដើម្បីជាកិច្ចសញ្ញាដល់គ្នានឹងគ្នាតទៅ។ បុរសដែលមានកូនស្រី ក៏ព្រមទទួលតាម។

ព្រោះហេតុដូច្នេះហើយ ទើបមានកិច្ចពិធីពិសាស្លាកន្សែងនៅក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ខ្មែរ
រហូតដល់សព្វថ្ងៃ។ កិច្ចនេះជាសក្ខីភាពបញ្ជាក់ថា មាតាបិតាកូនប្រុសកូនស្រីយល់ ព្រមធ្វើ
ជាជន្លងផ្សារសាច់ ផ្សារឈាមនឹងគ្នា។

ខ- រឿងទាក់ទងនឹងពិធីសែនក្រុងពាលី

មានការដំណាលខុសគ្នារវាងសៀវភៅប្រជុំរឿងព្រេងខ្មែរភាគ៩ និងការចេះចាំ របស់
លោកអាចារ្យមួយចំនួនអំពីរឿងព្រេងទាក់ទងនឹងកិច្ចពិធីសែនក្រុងពាលីនេះ។

តាមដំណើររឿងក្នុងប្រជុំរឿងព្រេងខ្មែរ ការប្រារព្ធពិធីក្រុងពាលីក្នុងមង្គលការ គ្រាន់
តែជាការឧទ្ទិសកុសលជូនស្តេចក្រុងពាលីឲ្យរួចចាកជាតិថោកទាប។

តាមការដំណាលរបស់លោកអាចារ្យ សួន សុន ការធ្វើពិធីសែនក្រុងពាលីគឺ ដើម្បីសុំសេចក្តីសុខចម្រើន មានជោគជ័យ សិរីសួស្តី និង សុភមង្គលដល់ម្ចាស់ពិធី។ ដោយសារហេតុនេះហើយ ទើបក្នុងពិធីកិច្ចផ្សេងៗរបស់ខ្មែរ គេតែងតែធ្វើកិច្ចពិធីសែន ក្រុងពាលីនេះ ដោយការនិយាយពាក្យសុំទឹកដីសុំទឹកនៃដើម្បីសុំសេចក្តីសុខសប្បាយសិរីសួស្តី។

គ- រឿងទាក់ទងនឹងពិធីបុកលក្ក

ពិធីបុកលក្កធ្វើធូញមានដំណើររឿងនៅក្នុងសៀវភៅប្រជុំរឿងព្រេងខ្មែរភាគ៩ ដែលជាការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ។ បើយោងតាមការបំភ្លឺរបស់លោកអាចារ្យ សួន សុន កិច្ចពិធីបុកលក្កធ្វើធូញធ្វើនៅពេលកូនស្រីចូលម្តប់ ពោលគឺ នៅពេលកូនស្រី មានវ័យពេញក្រមុំ និងគ្រប់ការ។ គេធ្វើពិធីនេះឡើងដើម្បីជម្រុះឧបទ្រពចង្រៃ និង ភាពសៅហ្មងទាំងពួង។

ឃ- រឿងព្រះឥសូរនិងព្រះជ័យសុរិយារាជកុមារ (ទាក់ទងនឹងពិធីបង្វិលពពិល)

ព្រះឥសូរស្ថិតនៅភ្នំកែលាសមានវិទ្ធិខ្លាំងពូកែ សូម្បី តែអង្គជាតិ(លិង្គ)ព្រះអង្គ និងយោនីនាងឧមាភោគវីតីជាមហេសី ក៏ខ្លាំងពូកែស័ក្តសិទ្ធិណាស់។ ថ្ងៃមួយ ព្រះឥសូរ ប្រោសមេត្តា ព្រមទទួលបង្រៀនព្រះជ័យសុរិយារាជកុមារនៅឯនគរកែកេតជម្ពូ នា ជម្ពូទីប។ ព្រះអង្គទ្រង់ស្តោះទឹកព្រះឱស្ឋ (ទឹកមាត់) ដាក់ព្រះឱស្ឋរបស់ព្រះរាជកុមារ ឲ្យ មានកម្លាំងដូចដំរីសារ។ បន្ទាប់ពីរៀនចេះសព្វគ្រប់ហើយ ព្រះរាជកុមារបានក្រាបបង្គំ សុំពរជ័យមង្គលសម្រាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍មនុស្សជាតិឲ្យមានសិរីសួស្តីសម្បូរសប្បាយ។ ព្រះ ឥសូរបានប្រសិទ្ធិដីខ្សាច់ពេជ្រពីភ្នំចក្រវាលជាស្លឹកពោធិ៍មាស (តំណាងយោនីនាង ឧមា) និងប្រសិទ្ធិថ្មពេជ្រពីភ្នំហិមាល័យជាទៀនមាស(តំណាងអង្គជាតិព្រះអង្គ) ហើយសន្មតឈ្មោះថា «ពរពីរត័ន្ត» ប្រទានដល់ព្រះរាជកុមារយកទៅសម្រាប់មនុស្ស- ជាតិបង្វិលជុំវិញគូស្វាមីភរិយាថ្មី ហើយបក់ផ្សែងចូលក្នុងមាត់ ដើម្បីឲ្យមានកម្លាំងខ្លាំង ក្លា ហើយបុត្រជីតាកើតមកមានបញ្ញាឆ្លាតវៃ។ តំណាង គេហៅថា «ពពិលៗ»។ ដោយ អស់ទៀនមង្គលនេះ អ្នកស្រុកបានយក

ប្រាក់សំរិទ្ធ ទង់ដែង ស្ពាន់ ឬដែកធ្វើជាស្លឹក ពោធិ៍ ហើយយកក្រមួនលញ្ចៀនធ្វើជាទៀន។ តពី
នោះមក ក៏មានពិធីបង្វិលពពិលក្នុង អាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរជាប់ជាប្រពៃណីរហូតដល់សព្វថ្ងៃ
នេះ។^{១២}

ការរៀបរាប់ខាងលើបង្ហាញថា ពិធីសិរីសួស្តីក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរសុទ្ធសឹងតែ ជាប់
ទាក់ទងនឹងរឿងព្រេងនិទាន។ វាបង្ហាញពីមូលដ្ឋាន និងបុព្វហេតុពីបុរាណនៃ ដំណើរការ
រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរមិនមែនធ្វើដោយគ្មានន័យខ្លឹមសារនោះទេ។

២-ទម្រង់ផ្សេងៗនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរ

តាំងពីសម័យលង្វែកមកទល់សម័យបច្ចុប្បន្ន ទម្រង់អាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរបានវិវឌ្ឍ
ប្រែប្រួលទៅតាមទំនោរ សង្គមវប្បធម៌ សង្គមសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមប្រវត្តិសាស្ត្រ។ មក ទល់
ពេលនេះ សង្គមខ្មែរបានឆ្លងកាត់ទម្រង់អាពាហ៍ពិពាហ៍ ៦ ប្រភេទគឺ៖^{១៣}

- អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបបុរាណ
- អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបលើកត្រៃ
- អាពាហ៍ពិពាហ៍ផ្តាច់ការសមូហភាព
- អាពាហ៍ពិពាហ៍ទំនើប
- អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបកំព្រាគូ
- អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបសែន

គួរកត់សម្គាល់ថា ដំណើរវិវឌ្ឍប្រភេទអាពាហ៍ពិពាហ៍នីមួយៗតែងតែប្រែប្រួល កែ
ទម្រង់ពីរយៈពេលវែងមករយៈពេលខ្លី ពីពិធីច្រើនមកពិធីតិច...។ មានប្រភេទអាពាហ៍-

^{១២} ចាប ពិន (ឧត្តមប្រឹជ្ជា) ៖ *ក្បួនទម្រង់អាពាហ៍ពិពាហ៍* បណ្ណាគារសេងងួនហួត ភ្នំពេញ, ព.
ស.២៥០៨/គ.ស១៩៦៥ ទំព័រ៦៣

^{១៣} ម៉ៅច ប៉ុណ្ណ ៖ *ឯកសារស្រាវជ្រាវប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរពាក់ព័ន្ធនឹងនរវិទ្យា និង ជាតិពិនុ
វិទ្យា*, ២០០៣ ទំព័រ៤៥

ពិពាហ៍ខ្លះត្រូវបានបោះបង់ចោលទាំងស្រុងហើយ ខ្លះទៀតរលុបរលាយសូន្យសុង បាត់ បង់ រូបភាពអស់ទៅអាស្រ័យមូលហេតុផ្សេងៗ។

២.១- លោកមេបាត្រាន់តែអនុញ្ញាតឲ្យផ្លូវដើរជណ្តើរចុះសម្រាប់ទាក់ទង កិច្ចការផ្សេងៗតែប៉ុណ្ណោះ។

វគ្គទី១

ក- ពិធីចែចូវ

ឪពុកម្តាយឬអាណាព្យាបាលខាងកូនប្រុសត្រូវជ្រើសរើសកូនស្រីណាម្នាក់ ដែលមានគូស្រករត្រឹមត្រូវតាមប្រពៃណី(មិនអក្ខត្យ) ជាស្រីមានចរិយាសម្បត្តិល្អ បើ និយាយទៅរកអ្នកណា គេស្តាប់ គេគោរពកោតខ្លាច ជាស្រីមានជីវភាពធូរធារសមរម្យ ឲ្យចូលទៅចែចូវ។

ការចូលទៅជួបម្តាយកូនស្រីនេះមិនមែនតែម្តងទេ ជួនកាល ទៅលើកទី១ លើកទី២ លើកទី៣ ឬលើកទី៤ ទើបទទួលបានលទ្ធផល។ ឪពុកម្តាយកូនប្រុសយក ថ្ងៃខែឆ្នាំកូនស្រីទៅរកគ្រូហោរដើម្បីមើលសម្បត្តិឆ្នាំ សម្បត្តិឆាតុ សម្បត្តិរាត និងក្បួន មហាសម្ភារភ្លឹកជាដើម តាមប្រពៃណីខ្មែរ។

ខ- ពិធីស្តីដណ្តឹង

ឪពុកម្តាយកូនប្រុសត្រូវរកឈ្មោះ^{១៤} អញ្ជើញញាតិ និង រៀបចំជំនូនដើម្បីធ្វើ ដំណើរទៅផ្ទះខាងស្រី។ ការធ្វើពិធីស្តីដណ្តឹងនេះមាន ៣ លើកគឺ៖

- លើកទី១៖ លោកមេបាត្រាន់តែអនុញ្ញាតឲ្យផ្លូវដើរជណ្តើរចុះសម្រាប់ទាក់ទង កិច្ចការផ្សេងៗតែប៉ុណ្ណោះ។

- លើកទី២៖ លោកមេបាត្រាន់តែអនុញ្ញាតឲ្យពឹងពាក់ពំនាក់អាស្រ័យគ្នា ទៅវិញ ទៅមកបាន។

^{១៤} ឈ្មោះក្តី លោកមហាក្តី ពេលចូលទៅគាល់លោកមេបាត្រាន់តែ ត្រូវមានបីនាក់គឺ បើឈ្មោះមាន៖ នាងពេជ្រ នាងមាស នាងប្រាក់ កន្លែងខ្លះថា នាងកែវ នាងកង នាងពិទ្យសុរ្យកាន្ត។ លោកមហាវិញក៏មានបីនាក់ដែរ គឺមហាទេព មហាមន្ត្រី មហាកក្តី។

- លើកទី៣៖ លោកមេបាបានអនុញ្ញាតឲ្យនាងឈ្មោះនាំកូនប្រុសមកជាមួយ មាតា បិតាញាតិ សន្តាន ដើម្បីនឹងបង្ហាញរូបសម្បត្តិកូនប្រុសដល់លោកមេបា និងញាតិ ខាងកូន ស្រី។ ក្រោយពីពិនិត្យទៅឃើញថា កូនប្រុសនោះមានចរិយាមារយាទសមរម្យ ល្អហើយ ទើបមេបាអនុញ្ញាតឲ្យមាតាបិតាកូនប្រុសរៀបចំធ្វើពិធីស៊ីស្លាកំជាប់ពាក្យ។

គ- ពិធីស៊ីស្លាកំជាប់ពាក្យ

មាតាបិតាកូនប្រុសត្រូវរៀបភ័ស្តុការបណ្ណាការយ៉ាងច្រើន(៣៦មុខ មួយមុខ១គូ) ព្រមទាំងរបស់បញ្ចាំចិត្ត(គ្រឿងមាសពេជ្រ) តាមកម្លាំងធនធាន។ អ្នកផ្លូវចៅមហា ជម្រាប មេបាជាមុនថា៖ «សូមទាន សូមជម្រាបអស់លោកមេបាតូចធំ ត្រកូលរៀបច្បង! ដ្បិតជើង មុន មហាខ្ញុំបាទបានមកប្រណិប័តន៍លោកមេបាសូមស្តីដណ្តឹងកូនស្រីលោក មេបា លោក មេបាក៏អនុញ្ញាតព្រមឲ្យ ឥឡូវអ្នកសាមីដើមការឲ្យមហាខ្ញុំបាទ មកជម្រាប លោកមេបា សូម លើកភ័ស្តុការបណ្ណាការ និងរបស់បញ្ចាំចិត្ត ព្រមទាំង សូមស៊ីស្លាម្លាប់ ពាក្យផង សូម លោកមេបាមេត្តាអនុញ្ញាតតាមការណ៍គួរ។» មេបាត្រូវតែឆ្លើយអនុញ្ញាត ទៅតាមពាក្យដែល អ្នកមហាបានសុំ។

ឃ- ពិធីជូនពេលាចេកមាស

បន្ទាប់ពីស៊ីស្លាកំជាប់ពាក្យរួចហើយ គេត្រូវរៀបកំណត់ពេលាចេកមាសជូនលោក មេ បា។ ពេលាចេកមាសគឺជាពេលាឬថ្ងៃខែឆ្នាំកំណត់រៀបមង្គលការកូនប្រុសស្រី ដែល គេសរ សេរសេចក្តីលើផែនក្រដាសក្រហមដាក់ក្នុងស្រោមក្រហម យកទៅតម្កល់លើពាន មួយជាន់ ឬពីរជាន់។

វគ្គទី២៖ ថ្ងៃរៀបមង្គលការ

តាមទំនៀមរៀបមង្គលការរបស់ខ្មែរយើងតាំងពីបុរាណកាលមកលោកបានកំណត់ ទុកជា៣ថ្ងៃគឺ៖

. ថ្ងៃទី១ហៅថាថ្ងៃចូលរោង

. ថ្ងៃទី២ហៅថាថ្ងៃស៊ីកំណត់

. ថ្ងៃទី៣ហៅថាថ្ងៃសំពះ

ថ្ងៃទី១៖ ថ្ងៃចូលរោង

គេកំណត់ថ្ងៃនាំកូនប្រុសចូលរោងផ្កាស្លា។ មាតាបិតាខាងកូនប្រុសត្រូវរៀបចំគ្រឿងក៏ស្តុការបណ្ណាការ។ នៅសម័យបុរាណ គេកំណត់បណ្ណាការកស្ម័កដែលសំខាន់ មិនអាចខ្វះបាន មានប្រាំពីរមុខគឺ ចង់រង ស្លាជក់ ស្លាកន្សែង ស្លាព្រះពរ នំអន្សម នំគម និងប្រាក់ស្លាប់ទឹកដោះ។

ថ្ងៃទី២៖ ថ្ងៃស៊ីកំណត់

នៅពេលព្រឹក បើកិច្ចពិធីទាំងឡាយក្នុងវគ្គទី១ដូចជា ពិធីចែចូវ ពិធីស្តីដណ្តឹង មិនទាន់បានធ្វើពីមុនមក គេត្រូវធ្វើរួមគ្នាក្នុងវេលាព្រឹកនេះតែម្តង។

នៅពេលរសៀល គេរៀបចំ៖

ក- ពិធីកាត់សក់

ពីសម័យដើម គេកាត់សក់បែកអំពីគ្នា គឺកូនប្រុសកាត់នៅក្នុងរោងផ្កាស្លា រីឯកូនស្រីកាត់នៅលើផ្ទះ។ នាសព្វថ្ងៃ គេនិយមកាត់រួមគ្នា(លើផ្ទះឬរោងផ្កាស្លា) ប៉ុន្តែនៅ ដំណាក់កាលផ្សេងៗមុនការសំពះផ្ទឹម គេឱ្យកូនប្រុសអង្គុយនៅខាងឆ្វេងដៃកូនស្រី។ ពិធីកាត់សក់នេះ អ្នកភ្លេងកំដរដោយបទសារិកាកែវ ត្រពាំងពាយ ផាត់ជាយជាដើម។^{១៥}

រណ្តាប់ និងរបៀបកាត់សក់៖

(១)- អាចារ្យ	(១១)- កញ្ចក់ឆ្មុះមុខមានជើង
(២) - អ្នកមហា	(១២) - រណ្តាប់ព្រះពិស្តុការ
(៣) - អ្នកផ្លូវ	(១៣) - សាមីខ្លួនកូនស្រី

^{១៥} ឆឹង ផាន់សុផុន៖ *បុណ្យទំនៀមខ្មែរ* ភាគ៣ ផ្សាយចេញពីសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រ ភ្នំពេញ , ឆ្នាំ ២០០០ ទំព័រ៦៦២ ។

(៤.៥) - មេបាចាស់ទុំ	(១៤) - សាមីខ្លួនកូនប្រុស
(៦.៧) - ថង់រង្វង្ស	(១៥) - អ្នកកំដរកូនស្រី៤នាក់
(៨) - ផ្តិលទឹកសំបូរ	(១៦) - អ្នកកំដរកូនប្រុស៤នាក់
(៩)- គ្រឿងសម្លាងកាយ១ប្រដាប់	(១៧) - ញាតិមិត្តនិងភ្ញៀវ
(១០)- ពានក្រាស់កន្ត្រៃកាំបិតកោរ	(១៨) - អ្នករាំច្រៀង

ខ- ពិធីសែនក្រុងពាលី

បន្ទាប់មក ចៅមហាត្រូវប្តឹងមេបាសុំរៀបសែនក្រុងពាលីដើម្បីប្រកាសប្រាប់ដល់ម្ចាស់ទឹក ម្ចាស់ដី ស្តីអំពីការរៀបបង្គុលការនេះដោយមានការប្រគំភ្លេងបទកងសោយ ជូនជូនតាស្តាប់ចំនួនបីលើកផង។

គ- ពិធីព្រះសង្ឃចម្រើនពុទ្ធមន្ត

ប្រហែលម៉ោង៦ល្ងាច គេត្រូវនិមន្តព្រះសង្ឃមកចម្រើនព្រះបរិត្ត ប្រសិទ្ធពរជ័យ ដល់កូនស្រីកូនប្រុស។ ព្រះសង្ឃដែលគេត្រូវនិមន្តចម្រើនព្រះបរិត្តក្នុងពេលរៀប អាពាហ៍ពិពាហ៍មានចំនួនយ៉ាងតិចក៏៤ព្រះអង្គដែរ។

រណ្តាប់ និងរបៀបព្រះសង្ឃចម្រើនពុទ្ធមន្ត៖

(១)- អាសនៈព្រះពុទ្ធរូប	(១០.១១) - កូនស្រីកូនប្រុស
(២) - ស្លាធម៌កន្ទុយប្រើស	(១២)- អាចារ្យ
(៣) - ព្រះសង្ឃ៥អង្គ	(១៣)- អ្នកមហា
(៤) -ផ្តិលទឹកសំបូរ	(១៤)- អ្នកផ្លូវ
(៥) - ផ្កាស្លាខ្មៅ	(១៥)- អ្នកកំដរកូនប្រុស៤នាក់
(៦)- ផ្តិលអង្ករជ័យដោតពពិល៣	(១៦)- អ្នកកំដរកូនស្រី៤នាក់
(៩)- ថាសដាក់ទៀនពពិលម្លូស្លា	(១៧)- មេបាចាស់ទុំ
(១០)- ថង់រង្វង្ស	(១៨)- ញាតិមិត្តនិងភ្ញៀវ

ឃ- ពិធីសែនចងដៃ

អាចារ្យរៀបចំពិធីសែនប្តឹងដូនតានិងញាតិការ ៧ សន្តានឲ្យដឹងៗ ព្រមទាំង ដូន ពរ កូនប្រុសស្រីតាមជំនឿព្រហ្មញ្ញសាសនា។ អ្នកភ្លេងលេងកំដរដោយបទកងសោយ។

រណ្តាប់ និងរបៀបសែនចងដៃ

(១)- ផ្តល់ទឹកឆ្វេងពានស្លាម្លូស្តាំ	(១១)- ផ្តល់ទឹកអំបោះចងដៃ
(២)- បង្ហែមឆ្វេងស្តាំ	(១២)- អាចារ្យ
(៣)- ចម្កាបឆ្វេងស្តាំ	(១៣)- អ្នកមហា
(៤) - មាន់ស្ងោរឆ្វេងស្តាំ	(១៤)- អ្នកផ្លូវ
(៥) - ចានបាយឆ្វេងស្តាំ	(១៥)- សាមីខ្លួនកូនស្រី
(៦) - ក្បាលជ្រូកស្ងោរឆ្វេងស្តាំ	(១៦)- សាមីខ្លួនកូនប្រុស

រៀបដាក់ពីខាងមុខ

(៧.៨) - ថង់រង្វង្ស	(១៧)- អ្នកកំដរកូនស្រីប្រុស
(៩.១០) - តៀប១គូ	(១៨)- ញាតិជុំវិញសាមីខ្លួន

ង- ពិធីបុកលំខធ្វើធ្មេញ

ពិធីនេះគេហៅឈ្មោះបានច្រើនបែបច្រើនយ៉ាងណាស់ទៅតាមស្រុកតាមបុគ្គលនិងតាមការចូលចិត្ត។ដូចជាស្រុកខ្លះហៅ «ពិធីធ្វើធ្មេញបំពេញលក្ខណ៍» «ពិធីលេងសេះ » « ពិធីលេងសេះធ្វើធ្មេញបំពេញលក្ខណ៍ » និង «ពិធីកោសធ្មេញ » ជាដើម។

នៅសម័យបុរាណពិធីធ្វើធ្មេញបំពេញលក្ខណ៍នេះនៅក្នុងសង្គមខ្មែរទាំងមូលគេនិយមចូលចិត្តធ្វើណាស់ពីព្រោះគេយល់ថាបន្ទាប់ពីធ្វើធ្មេញរួចកូនស្រីក្តីកូនប្រុសក្តីនឹងមានឋានៈនារីគ្រប់លក្ខណ៍ប្រុសគ្រប់លក្ខណ៍មានចរិយាល្អស្គាល់ខុសស្គាល់ត្រូវ។

ច- ពិធីជាវខាន់ស្លា

លុះម៉ោង២ឬ៣រំលងអាធ្រាត្រ អ្នកមហាត្រូវឡើងទៅជម្រាបមេបាសុំជាវខាន់ស្លា ឬកាត់ខាន់ស្លា។ មេបាត្រូវកាត់ថ្លៃខាន់ស្លាតាមកូនច្បង កូនកណ្តាល កូនពៅ។ កូនច្បងនិងកូនពៅ គេកាត់ថ្លៃខាន់ស្លាដូចគ្នាគឺ ប្រាក់៣០តម្លឹង ១បាទ ២ស្លឹង។ ត្រូវឲ្យ លោកមហាសុំ

បំពេញបន្ថែម ៦តម្លឹង ៣បាទ ២ស្លឹងទៀតបង្កប់ជា ១ណែន (ទម្ងន់ ១៦ រៀល ជាសាច់ប្រាក់សុទ្ធ) ។ រីឯកូនកណ្តាលត្រូវថយចុះពីកូនច្បង ឬ កូនពៅ ២តម្លឹង ដែលមហាត្រូវបំពេញឲ្យគ្រប់១ណែនដូចគ្នា។ ការណ៍ដែលអ្នកមហាធ្វើយ៉ាងនេះ គឺដើម្បីចម្រើនសិរីសួស្តីដល់កូនស្រីលោកមេបា។ នៅសម័យឥឡូវ តម្លៃកាត់ខាន់ស្លាច្រើនឬតិចសម្រេចទៅលើកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងមាតាទាំងសងខាង។ ក្មេងលេងកំដរដោយបទជ្រុង។

ណ្តាប់ និងការរៀបចំជាវខាន់ស្លា

(១)- កញ្ចក់ឆ្មុះមុខមានជើង	(៨)- ផ្តិលទឹក១
(២)- គ្រឿងសម្អាងកាយ១ប្រដាប់	(៩)- ពានតម្កល់ឆត្រ១
(៣)- ពានតម្កល់ក្រាស់សិតសក់១	(១០.១១)- ឪពុក និងម្តាយ
(៤)- ថង់រង១	(១២)- សាមីខ្លួនកូនស្រី
(៥)- ពានចេកមាស១	(១៣) - អ្នកមហា
(៦)- នំ២ថាស	(១៤) - អ្នកផ្លូវ
(៧)- ដូងខ្ចីឡៅ១ និងកូនស្លាបព្រា១	(១៥). - វង់ក្មេង

ឆ- ពិធីជុំពេលា

នៅម៉ោង៤ជិតភ្លឺ មហាត្រូវឡើងទៅជម្រាបមេបាសុំពេលា។ លោកមហាត្រូវបន្តឡើង៖ «សូមជម្រាបអស់លោកមេបាតូចធំ ត្រកូលរៀបច្បង សូមទានជ្រាប! ដ្បិតអ្នក សាមីដើមការរកអាចារ្យឲ្យគន់គូរមើលពេលាចេកមាសកូនប្រុសស្រីថា ពេលាចេកមាស ល្អ តើនឹងបើកបាននៅពេលម៉ោងប៉ុន្មាន ? »

មេបាឆ្លើយតបថា៖ « ឯពេលាចេកមាសនេះស្រេចតែលើកូនប្រុស បើមហាយល់ ថាពេលាណា យើងជាមេបាក៏នឹងតាម មិនយល់ទាស់ទេ ឲ្យតែប្រាកដជាមង្គលសួស្តី មែន។ បើមហាថាល្អ តើមានអ្វីជាកសិណឲ្យឃើញជាក់ស្តែងល្មមយើងជាមេបា អាចជឿ បានប្រាកដផង ? » មហាត្រូវលើកចេក នំ ដំណាប់ ជូនមេបាថា៖ «ចេកនេះហើយ ដែលផ្លែចេញ

មកមានមាសបង្កើតឡើងជាប់ជាមួយទាំងដីវជាតិដីក៏មានរសផ្អែមល្អ ខ្ញុំ បាទនាំយកមក
ទុកជាជ័យមង្គល សូមលោកមេបាមេគ្នាពិនិត្យរួចពិសាមើលចុះ »។

ជ- ពិធីដោតផ្កាស្លា

ធ្វើពិធីជុំវេលារួច អាចារ្យត្រូវរៀបដោតផ្កាស្លាជា៣ចំណែកគឺ៖

- . ផ្កាស្លាច្បងត្រូវដោតម្លូ២១សន្លឹក និងស្លា២១ផ្លែ(យកតាមគុណឌីពុក)
- . ផ្កាស្លាកណ្តាលត្រូវដោតម្លូ១២សន្លឹក និងស្លា១២ផ្លែ(យកតាមគុណម្កាយ)
- . ផ្កាស្លាពៅត្រូវដោតម្លូ៦សន្លឹក និងស្លា៦ផ្លែ(យកតាមគុណបងប្អូញតិ)។

ក្បួនខ្លះដោតផ្កាស្លាច្បងម្លូ៩ ស្លា៩ ផ្កាស្លាកណ្តាលម្លូ៧ ស្លា៧ និង ផ្កាស្លាពៅ ម្លូ៥
ស្លា៥។ ដោតយ៉ាងនេះគឺគេរាប់តាមស័ក្តិហៅថា «អម្បូរឧត្តមស័ក្តិ អម្បូរមធ្យមស័ក្តិ អំបូរ
សាធារណស័ក្តិ» ។

ថ្ងៃទី៣៖ ថ្ងៃសំពះផ្ទឹម

នៅពេលព្រឹក អាចារ្យនាំកូនកំលោះទៅអង្គុយនៅមុខរានទេវតាបែរមុខទៅរក
ទិសខាងកើតដើម្បីចាំយកពេលា។ លុះព្រះអាទិត្យរះពេញពន្លឺហើយ អាចារ្យគិតថា ជា
ពេលាល្អ ក៏វាយឃ្លោះ៣ដងជាសញ្ញាឲ្យដឹងថា អាចារ្យចាប់បើកពេលាហើយ។

ក- ពិធីហែកូនប្រុសឡើងទៅសំពះផ្ទឹម

ពេលហែកូនប្រុសដល់មាត់ជណ្តើរ អ្នកកាន់ឃ្លោះវាយឃ្លោះ៣ដងជាសញ្ញាដល់
ខាងស្រី។ កូនប្រុសឡើងកាន់ជណ្តើរ ឬឈរមាត់ទ្វារត្រូវធ្វើពិធីលាងជើងមុននឹងចូលផ្ទះ
កូនស្រីដើម្បីរៀបពិធីសំពះផ្ទឹម។

ខ- ពិធីបង្វិលពពិល

មុននឹងធ្វើពិធីបង្វិលពពិល កូនប្រុសត្រូវធ្វើពិធីសំពះផ្កាស្លា គម្រប់ ៣ លើក បន្ទាប់
មក អ្នកភ្លេងច្រៀងរាំបើករាំនន អញ្ជើញកូនស្រីចូលរួមពិធីបង្វិលពពិល។

តាមលទ្ធិព្រហ្មញ្ញសាសនា សន្លឹកពពិលធ្វើឡើងអំពីដែកស្ពាន់ ប្រាក់ ឬមាស មាន
ធ្លាក់រូបនាងឧមាភក្តី ដែលជាប្រពន្ធព្រះឥសូរ (ព្រះសិវៈ) ។ នាងជាអ្នកបង្កើត មនុស្ស

ទាំងអស់នៅក្នុងឋានកណ្តាលយើងនេះ។ សន្លឹកពពិលមានរូប ១ សម្រាប់ មនុស្សសាមញ្ញ ប្រើក្នុងពេលរៀបមង្គលការកូនចៅ។ គេប្រើពពិលនេះ ៣ សន្លឹក។ សន្លឹកពពិលមានរូប២ សម្រាប់ប្រើបង្វិលថ្វាយជាមង្គលដល់បុត្រាបុត្រីនៃព្រះរាជា។ គេ ប្រើពពិល ៥ សន្លឹក គឺ រូប ១ បួនសន្លឹក និង រូប២ មួយសន្លឹក។ សន្លឹកពពិលមានរូប ៣ សម្រាប់ប្រើបង្វិលថ្វាយជា មង្គលដល់ព្រះមហាក្សត្រអភិសេក។ គេប្រើពពិល ៩ សន្លឹក គឺ រូប១ ប្រាំពីរសន្លឹក រូប២ មួយសន្លឹក និង រូប៣ មួយសន្លឹក។

អាចារ្យប្រកាសសុំមនុស្ស៩នាក់ គឺប្រុស ៥នាក់ (រួមទាំងអ្នកកាន់ផ្កាស្លា ៣ ផង) និង ស្រី ៤ នាក់ រួមទាំងអ្នកផ្លូវ១ អ្នកមហា១ និង អាចារ្យ១នាក់ផង ត្រូវជា១២នាក់ (ដែល ជាតំណាងគុណម្តាយ) ដោយរើសយកសុទ្ធតែអ្នកមានគូស្រករ មិនដែលអភ័ព្វ គូ មក អង្គុយដក់ដំរីវិញសាមីខ្លួនទាំងពីរដើម្បីបង្វិលពពិលដែលបិទក្រមួនសុទ្ធពីលើ ជា ទក្ខិណាព័ត៌ ១៩ ជុំ (លេងក្លេងជុំគ្រែ) ។

រណ្តាប់ និង របៀបបង្វិលពពិល៖

(១.២) - ថង់រង១គូ	(១២)- អ្នកផ្លូវ
(៣.៤) - តៀប១គូ	(១៣)- អ្នកមហា
(៥) - ផ្តល់អង្ករជ័យដោតពពិល៣	(១៤)- ផ្កាស្លាច្បង
(៦) - ផ្តល់ទឹកចំណងដៃទៀនពេលា	(១៥)- ផ្កាស្លាកណ្តាល
(៧) - ខ្នើយសំពះ	(១៦)- ផ្កាស្លាពៅ
(៨) - កម្រាលព្រំ	(១៧)- អ្នកកំដរកូនស្រីប្រុស
(៩) - សាមីខ្លួនកូនស្រី	(១៨)- អ្នកបង្វិលពពិល
(១០) - សាមីខ្លួនកូនប្រុស	(១៩)- មេបាចាស់ទុំ
(១១) . អាចារ្យ	(២០)- ញាតិនិងភ្ញៀវ

គ- ពិធីហែរាំបើកតៀបបាយស្រី

រណ្តាប់ក៏ស្កុការដែលដាក់នៅក្នុងត្រៀមទាំងពីរគឺ មាន់ស្បែកឬសាច់ជ្រូក១ដុំធំល្មម នំ អន្សម នំគម នំបត់ ជាដើម។ អ្នកភ្លេងម្នាក់ ដែលចេះរាំច្រៀង ចូលមករាំបើកគម្រប បាយស្រីជាបទផាត់ជាយថា៖

«ស្បែកនេះស្បែកពីណា ស្បែកនេះស្បែកពីណា
ស្បែកលោកមេបា ឲ្យគ្រវាត់បើកបាយស្រី
ដាវអើយដាវដែក ដាវអើយដាវដែក
ដាវនេះចម្លែក បានមកពីកំពង់ស្វាយ
ផ្ទៃពីឪពុក ស្រោមពីអ្នកម្តាយ
ដាវដែកកំពង់ស្វាយ ឈ្នះមារសត្រូវ ។»

ក្រោយពីរាំច្រៀងហើយ អ្នករាំច្រៀងស្រែកថា៖

- . ជ័យហោង ! (អ្នកទាំងពួងឆ្លើយព្រមគ្នាថា) ជ័យ !
- . សួស្តីហោង ! (អ្នកទាំងពួងឆ្លើយព្រមគ្នាថា) សួស្តី !
- . សុខហោង ! (អ្នកទាំងពួងឆ្លើយព្រមគ្នាថា) សុខ !

យ- ពិធីបង្វិលពពិល ចងដៃ

រាំបើកបាយស្រីចប់ហើយ អាចារ្យក៏សូត្រឲ្យពរផ្កាស្លា និងចងដៃមុន។ បន្តមក ទើប មាតាបិតា និងញាតិសន្តានទាំងសងខាងចងដៃកូនប្រុសស្រីដោយប្រើអំបោះនៅ ពណ៌ស និងឲ្យសព្វសាធុការពរតាមចិត្តរៀងៗខ្លួន។ អ្នកភ្លេងប្រគំបទបាយខុនចងដៃ កំដរពិធីនេះ។ បន្ទាប់មកទៀត អាចារ្យស្រាយផ្កាស្លាកណ្តាល និងផ្កាស្លាពៅចែកដល់ ញាតិមិត្ត និងភ្ញៀវ ដើម្បីបាចសាចឲ្យពរសព្វសាធុការដល់កូនប្រុសស្រីរកស៊ីមានបាន ត្រជាក់ត្រជុំមានកូនពូន ជាចៅ សុខសប្បាយជារៀងរហូតទៅ។ អ្នកភ្លេងប្រគំបទ«ចំបក់រោយ» ដើម្បីកំដរក្នុងឱកាសបាចផ្កាស្លា។ រីឯផ្កាស្លាច្បងត្រូវតម្កល់ទុក៣ថ្ងៃ ទើបឲ្យស្វាមីភរិយាថ្មីនាំយកទៅប្រគេន

ព្រះសង្ឃ ឬគ្រូឧបជ្ឈាយ៍នៅឯវត្តបាចជូនពរឲ្យ។ ពិធី ធ្វើសំពះផ្ទឹមចងដៃរួចរាល់ហើយ នៅ តំបន់ខ្លះ គេធ្វើពិធីរាំសាកន្ទេលដោយឲ្យអ្នករាំលី កន្ទេលបណ្តើរ ច្រៀងបណ្តើរ និងស្រែក ពពាយនាយលក់កន្ទេលផង។ សាមីខ្លួនទាំងពីរ អង្គុយទន្ទឹមគ្នា ចាំទទួលទិញកន្ទេល។ គុណសម្បត្តិរបស់កន្ទេលនេះគឺ បើអ្នកទើបរៀប មង្គលការហើយថ្មីៗទិញយកទៅក្រាល ដេកនោះ នឹងកើតមាសកើតប្រាក់ដល់ពួកគេ។

ពេលរាត្រី ឪពុកម្តាយកូនស្រីត្រូវពឹងស្រីវ័យចំណាស់ ២ នាក់ ឲ្យមកជួយរៀបចំ ពិធី ផ្សំដំណេករបស់កូនប្រុសស្រី។ រណ្តាប់ក្នុងពិធីនេះមានបង្អែម១ថាស ចម្អាប១ថាស បាយសី១ ដូងខ្លី១។ ដំបូង គេអុជទៀនធូបសែនជូនតា។ បន្ទាប់មក កូនប្រុសចាក់ទឹក ដូង និងបកចេកបញ្ចុកគ្នាទៅវិញទៅមក ដើម្បីទុកជានិមិត្តរូបនៃការចេះស្រឡាញ់គ្នា រហូតអស់ មួយជីវិត។ ចុងក្រោយបង្អស់ គេចាប់ក្បាលកូនប្រុសនិងកូនស្រីទង្គិចគ្នា ហើយប្រាប់ថា៖ « ចូរអ្នកទាំងពីរបានគ្នាជាគូស្វាមីភរិយាចុះ » រួចទើបបង្គាប់ឲ្យកូនប្រុស ដេកមុន(ខាងស្តាំ) ឲ្យកូនស្រីដេកក្រោយ(ខាងឆ្វេង) ។

២.២- អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបទំនើប

អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបទំនើបនេះមិនមែនជាទម្រង់អាពាហ៍ពិពាហ៍មួយថ្មីសន្លាង ទើប នឹងឧប្បត្តិចេញមកនោះឡើយ។ ប៉ុន្តែ វាគឺជាប្រភេទអាពាហ៍ពិពាហ៍ថ្មីដោយយក អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបបុរាណមកកែសម្រួល បង្រួមកាត់បន្ថយពេល កាត់បន្ថយពិធីមួយ ចំនួនធំ ហើយរក្សាទុកតែពិធីណាដែលគេយល់ថា មានលក្ខណៈសំខាន់ ចាំបាច់បំផុត ដូច ជា ពិធីហែកំណត់ ពិធីកាត់សក់ ពិធីបង្វិលពពិល និងពិធីសំពះផ្ទឹមចងដៃ រីឯពិធី កាត់នំ ពិធី ដើរកម្សាន្តតាមសួនឧទ្យានជាពិធីថ្មី (មិនធ្លាប់មានកាលពីមុន) ។ លក្ខណៈ ពិសេសមួយ ទៀតដែលគួរឲ្យកត់សម្គាល់នោះគឺ ទាំងសម្លៀកបំពាក់កូនប្រុសស្រីពុំមែន ជាសម្លៀកបំពាក់បែបប្រពៃណីឡើយ (ខោបារាំង អាវធំ រ៉ូប...) ។

២.៣- អាពាហ៍ពិពាហ៍មែបលើកត្រៃ^{១៦}

ពុទ្ធសាសនិកខ្មែរខ្លះ ដែលបានបដិបត្តិពុទ្ធសាសនារបស់ព្រះបរមគ្រូនៃយើងបាន ត្រឹមត្រូវហ្មត់ចត់នោះយល់ឃើញថា ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឲ្យកូនប្រុសស្រីគឺតែងតែ មាន កិច្ចផ្សេងៗប្រកបដោយ «មង្គល»^{១៧} ទើបគេឲ្យឈ្មោះថា *មង្គលការ* ដែលនឹងនាំមក នូវសុខ សិរីសួស្តី។ អំពើដែលប្រកបដោយមង្គលនេះទាល់តែប្រាសចាកនូវបញ្ចវេទទាំង ប្រាំមាន ភូតករ លួចប្លន់ សម្លាប់ជីវិតគេ ផឹកគ្រឿងស្រវឹង លួចកូនប្រពន្ធឬប្តីគេ ជាដើម។ ផ្ដើមចេញ ពីទស្សនៈនេះ បុព្វបុរសខ្មែរបានបង្កើតទម្រង់អាពាហ៍ពិពាហ៍មួយ ដែលមានឈ្មោះថា « អាពាហ៍ពិពាហ៍លើកត្រៃ » ។ កិច្ចផ្សេងៗនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍នេះ មានលក្ខណៈខុសប្លែក ច្រើនពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ឯទៀតៗ ព្រោះអាពាហ៍ពិពាហ៍នេះ គេធ្វើ តែកិច្ចជាមង្គល (ពិធី ចម្រើនព្រះបរិត្ត ពុទ្ធដ័យមង្គល សម្ដែងធម៌ទេសនា រាប់បាត្រ ប្រគេនត្រៃចីវរ វេរកត្តាហារ ថ្វាយព្រះសង្ឃ) ។

នាបច្ចុប្បន្ននេះ គេកម្រឃើញប្រជាជនទាំងនៅទីក្រុងទាំងនៅជនបទរៀបចំ ចាត់ចែងធ្វើពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ប្រភេទនេះណាស់។ ការណ៍នេះមកពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ នេះពុំ មានការសប្បាយ ស៊ីផឹក រាំច្រៀងគគ្រឹកគគ្រេងឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ អាពាហ៍-ពិពាហ៍នេះ មានតែព្រះសង្ឃឲ្យសីល សូត្រមន្ត ចម្រើនពរជ័យ ទ្រង់បិណ្ឌបាត ទេសនា ទូន្មាន សាមីកូន

^{១៦} វាមានឈ្មោះដូច្នេះព្រោះអាពាហ៍ពិពាហ៍ប្រភេទនេះស្ទើរតែដូចគ្នានឹងពិធីបុណ្យមួយទៅហើយ អាចហៅថាបុណ្យផ្សំផ្គុំកូនប្រុសស្រីក៏បាន តែមហាជនទូទៅឲ្យឈ្មោះថាអាពាហ៍- ពិពាហ៍លើក ត្រៃនេះ ដោយហេតុថា ក្នុងពិធីនេះ គេបានប្រគេនត្រៃចីវរចំពោះព្រះសង្ឃចំនួន១ត្រៃ។

^{១៧} ក្នុងស្នាដៃ «ដំណើរវិវឌ្ឍន៍នៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរ» របស់ពួកគាត់ ក្រុមស្រាវជ្រាវដឹកនាំដោយ សាស្ត្រាចារ្យ ឆយ ឃីហាំង បានបញ្ជាក់ថា កិច្ចមង្គលក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍រួមមាន ស្នាធម៌ប្តឹង ចាស់ ស្រុក បាយព្រលឹង ផ្កាស្លាពស្តក សំណែន៤ បាយសី៥ថ្នាក់ អ្នកមហាអ្នកផ្លូវ៦នាក់ អ្នកភ្លេង ៧ នាក់ និងប៉ុមានរន្ធត មានលែងផ្ទះ៨រៀបរៀងផ្លែឈើ មានប្រុស៤នាក់និងស្រី៥នាក់ជាអ្នក បង្វិលពពិល។

ប្រុសស្រីអំពីសង្គមធម៌ ៥ យ៉ាង¹⁸ ដែលប្តីប្រពន្ធត្រូវប្រតិបត្តិធ្វើតប ចំពោះគ្នាទៅវិញទៅ
មកប៉ុណ្ណោះ។

២.៤- អាពាហ៍ពិពាហ៍មែនអំព្រាគូ

តាមធម្មតា អាពាហ៍ពិពាហ៍តែងមានគូបុរសស្រ្តីទើបអាចរៀបចំជាអាពាហ៍-ពិពាហ៍
បាន។ ប៉ុន្តែ តើនៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបណាដែលអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្លាយជា កំព្រាគូ នោះ?
ហេតុអ្វីបានជាមានអ្នកអវត្តមានក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ខ្លួន?

ហេតុផលរបស់វាស្ថិតនៅលើសាមីខ្លួនខាងកូនប្រុស(ភាគច្រើន) ដែលជាប់រវល់ មិន
អាចមកបានក្នុងថ្ងៃរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍(ព្រោះតែសង្គ្រាម ឬ ក៏រស់នៅឯនាយ សមុទ្រ។
អាពាហ៍ពិពាហ៍ប្រភេទនេះជាពិធីធ្វើឡើងដើម្បីបង្កប់កិច្ចហើយនឹងអាច ទទួលការរិះគន់ពី

¹⁸សង្គមធម៌ ៥ យ៉ាងរបស់ប្តីសម្រាប់សង្គ្រោះភរិយា៖

១. សម្មាននាយ៖ ស្រឡាញ់រាប់អានលើកមុខប្រពន្ធ
២. អវិវាហៈ មិនត្រូវមើលងាយប្រពន្ធទុកដូចទាសី
៣. អនតិចរិយា៖ មិនត្រូវក្បត់ចិត្តប្រពន្ធ
៤. ឥស្សរិយវោស្សគ្មេន៖ ត្រូវប្រគល់កិច្ចការក្នុងផ្ទះគ្រប់យ៉ាងឲ្យប្រពន្ធគ្រប់គ្រងចាត់ចែង
៥. អលង្ការនុប្បទាននេះ៖ ត្រូវតាក់តែងលម្អប្រពន្ធដោយគ្រឿងអលង្ការ។

សង្គមធម៌ ៥ យ៉ាងរបស់ភរិយាសម្រាប់សង្គ្រោះស្វាមី៖

១. សុសំវិហិតកម្មនោះ៖ ត្រូវចេះតាក់តែងកោដនាហារឲ្យមានឱជារសឆ្ងាញ់ពិសាសម្រាប់ប្តី
២. សុសង្គហិតបរិជនា៖ ត្រូវរាប់អានសាច់ញាតិមិត្តភក្តិវង្សត្រកូលគ្រួសារខាងប្តីដូចខាងខ្លួន
៣. អនតិវិចារិនី៖ មិនត្រូវប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តប្តីដោយលួចស្នេហ៍ប្រុសដទៃឡើយ
៤. សម្មតញ្ចអនុរក្ខតិ៖ ត្រូវចេះមើលថែរក្សាទ្រព្យដែលប្តីរកបានមកឲ្យគង់វង្សកុំបាយវាយ
ខ្ទះខ្ទាយ
៥. ទខាចហោតិ អនលសា សព្វកិច្ចសុ៖ ត្រូវឈ្លាសវៃក្នុងការគ្រប់គ្រងផ្ទះមិនខ្ជិលច្រអូស
គ្រប់កិច្ចការ។

អ្នកផង។ កូនស្រីអាចតូចចិត្តនឹងវាសនាដ៏អក្សររបស់ខ្លួន ដែលធ្លាក់ ខ្លួនជានារីកំព្រាក្នុង អាពាហ៍ពិពាហ៍ដែលមានតែម្តងក្នុងមួយជីវិត ។

២.៥- អាពាហ៍ពិពាហ៍មែបសែន

អាពាហ៍ពិពាហ៍បែបសែននេះកើតមានឡើងដោយមូលហេតុច្រើនប្រការដូចខាង ក្រោម៖

- ឪពុកម្តាយកូនប្រុសកូនស្រីជាអ្នកក្រកម្យត់ទុក្ខតំណុលអាចមានលទ្ធភាពរៀបការធំដុំ ពេញលេញបាន។
- កំលោះក្រមុំ ដែលបានស្រឡាញ់គ្នាល្អចលាក់មុនឪពុកម្តាយទុកដាក់ បាន ពង្រត់ គ្នាចាកចេញពីគ្រួសារមួយរយៈ ទើបម៉ែឪពុកទាំងសងខាងហៅមករៀបចំ សែនព្រេន បង្កប់កិច្ច ដើម្បីជម្រាបព្រលឹងដ៏ជូនដីតាមេបាចាស់ទុំឲ្យបានដឹង និងមិនប្រកាន់ តែប៉ុណ្ណោះ។
- ជាជនពោះម៉ាយនិងមេម៉ាយវ័យចំណាស់ស្រឡាញ់គ្នាចង់បានគ្នាធ្វើជាប្តីប្រពន្ធ តែ មានជីវភាពខ្វះខាតក៏បានត្រឹមតែរៀបការដោយសែនព្រេនតែប៉ុណ្ណោះ។
- ជាស្រ្តីប្រពន្ធចុងបានលបលួចស្រឡាញ់ប្តីគេ ត្រូវធ្វើពិធីសែនផ្តាច់ខ្មោចដោយ ស្វា ត់ៗ ដើម្បីកុំឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលដល់ប្រពន្ធដើមឬកុំឲ្យគេដឹងឮច្រើនគ្នា។

២.៦- អាពាហ៍ពិពាហ៍មែបផ្តាច់ ឬការសមូហភាព

នៅក្នុងសម័យដែលប្រទេសកម្ពុជាធ្លាក់ក្នុងរណ្តៅខ្មៅងងឹតនៃប្រវត្តិសាស្ត្រព្រម ជាមួយនឹងវិស័យផ្សេងៗទៀតនោះ វិស័យសង្គមវប្បធម៌បានរងនូវការកម្ទេចចោល យ៉ាង សាហាវព្រៃផ្សៃបំផុតក្នុងនោះមានសាសនា សិល្បៈ និងវប្បធម៌ ប្រពៃណី ទំនៀម- ទម្លាប់ជា ដើម។ ក្នុងពេលនេះ យើងសូមលើកមកនិយាយតែអាពាហ៍ពិពាហ៍ដែលរបប កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានអនុវត្តតែប៉ុណ្ណោះ។ តាមឯកសារនានាគួបផ្សំនឹងការបានឆ្លង កាត់របស់យើង

អាពាហ៍ពិពាហ៍ក្នុងសម័យនោះមានតែអង្គការ^{១៩}ទេ ដែលមានសិទ្ធិគិត គូររៀបចំផ្សំផ្គុំយុវជន យុវនារី ឯឪពុកម្តាយបង្កើត និងសាមីខ្លួនពុំមានសិទ្ធិអ្វីបន្តិចទាល់ តែសោះ។ ប្រសិនអង្គ ការត្រូវការរៀបចំផ្សំផ្គុំយុវជនណាមួយយុវនារីណានោះ គេពុំ បានប្រាប់ឲ្យសាមីជនដឹង ខ្លួនមុនទេ។ ខ្លាំងជាងនេះទៅទៀត ទោះបីសាមីខ្លួនណាមួយ មិនពេញចិត្តនឹងគូរបស់ខ្លួនក៏ ដោយ ក៏ពួកគេគ្មានសិទ្ធិនឹងប្រកែកដែរ។ ចង់ឬមិនចង់ គេត្រូវតែយល់ព្រមតាមផែនការ របស់អង្គការ។ ប្រសិនបើមានភាគីណាមួយហ៊ាន ប្រកែកនោះ អង្គការយោធន៍នឹងដឹងថា ត្រូវចាត់ការយ៉ាងណាៗហើយ។

ដំណើរប្រព្រឹត្តទៅនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ផ្តាច់ការសមូហភាពនេះមានភាពសោះក-ក្រោះ ស្ងាត់ជ្រងំ គ្មានភ្លេង គ្មានពិធីជប់លៀង គ្មានអាចារ្យ គ្មានមហាមេបា ដូចដែល យើងធ្លាប់ ឃើញនៅក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍តាមប្រពៃណីខ្មែរយើងទាល់តែសោះ។

រៀប

ស្លាពាន់ម្លូពាន់

ឃ្លោះ

ចង់រង

ពតិលនិងទៀន

^{១៩} ប្រធានក្រុម មេភូមិ ប្រធានកង ប្រធានសហករណ៍ គណៈឃុំ គណៈស្រុក គណៈខេត្ត គណៈ តំបន់ គណៈមជ្ឈិម...ទាំងអស់នេះរួមមកហៅថា «អង្គការ» ដ៏មហាអស្ចារ្យ។

៤.៧

ប្រពៃណីពេលមានមនុស្សស្លាប់

គ្រប់ជនជាតិទាំងអស់លើលោកនេះតែងតែមានប្រពៃណីរៀងៗខ្លួន ដើម្បីរៀបចំ ពិធីធ្វើបុណ្យសព ឬហៅម្យ៉ាងទៀតថាពិធីជូនដំណើរខ្មោច។ ដូចគ្នានេះដែរ ចំពោះ ជនជាតិខ្មែរយើង ពិធីបុណ្យខ្មោចជាកាតព្វកិច្ចមួយមិនអាចខ្វះបានសម្រាប់គ្រួសារ នីមួយៗមិនថានៅជនបទឬនៅទីក្រុងឡើយ។ ទាក់ទងនឹងការស្លាប់របស់មនុស្ស សង្គម ខ្មែរយើងបានកំណត់ហៅ៖

- *កាលមរណៈ*៖ សម្រាប់ហៅការស្លាប់ទាំងឡាយណាស្របតាមពេលវេលានៃវ័យវឌ្ឍនាការរបស់មនុស្ស ពេលគឺ ស្លាប់ដោយជំងឺចាស់ជរា ជំងឺព្យាបាលពុំជា ដូច្នេះហើយញាតិមិត្តអាចប្រុងប្រៀបរៀបចំកិច្ច (ការធ្វើបុណ្យជូនឬការឲ្យធម៌) ជាមុនតាមទំនៀមទម្លាប់របស់គេ។
- *អកាលមរណៈ*៖ សម្រាប់ហៅការស្លាប់ដោយចៃដន្យបន្ទាន់ដោយញាតិមិត្តពុំអាចរៀបចំកិច្ចតាមទំនៀមទម្លាប់បាន។ ខ្មោចដែលស្លាប់តាមរបៀបអកាលមរណៈ នេះគេនិយមហៅថា «ខ្មោចតែហោង»។ តាមទំនៀមបុរាណ ខ្មោចរបៀបនេះ គេមិនយកទៅបូជាទេ គឺគេយកទៅកប់សិន ហើយរង់ចាំពេលវេលាល្អ ទើបគេ គាស់យកផ្អឹងមកបូជាវិញ។

ការរំលាយសពមនុស្សក្នុងលោកមាន៤យ៉ាងគឺ៖

- បូជាដោយព្រះអគ្គី
- កប់ទុកក្នុងព្រះធរណី
- បណ្តោតចោលក្នុងស្ទឹងស័ក្តិសិទ្ធិ
- យកទៅចោលក្នុងព្រៃសួសាន។

ក្នុងពេលនេះ យើងសូមលើកយកតែផ្នែក «បូជាដោយព្រះអគ្គី» មករៀបរាប់ តែប៉ុណ្ណោះ។ កាលជំនាន់បុរេប្រវត្តិ ខ្មែរពុំបូជាសពឡើយ គឺកប់សពទាំងមូលនៅក្នុងដី ដោយមានសំណែនផ្សេងៗភ្ជាប់ជាមួយ។²⁰ អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនានិយមបូជាសព ដោយព្រះអគ្គី ព្រោះព្រះពុទ្ធក៏ព្រះអង្គបូជាព្រះភ្លើងដែរ។ ដោយសារឥទ្ធិពលសាសនា នេះហើយ ទើបជនជាតិខ្មែរផ្លាស់ប្តូរមកបូជាវិញ។²¹

យើងនឹងបែងចែកការរៀបចំកិច្ចសម្រាប់ការស្លាប់ជា ៥ ដំណាក់កាលគឺ ពេលឈឺធ្ងន់, ពេលស្លាប់, ពេលហែសពទៅបូជា, ពេលបូជាសព, និង ពេលក្រោយបូជាសពរួច ។

១- ពេលឈឺធ្ងន់

នៅសម័យបុរាណក្តី សម័យបច្ចុប្បន្នក្តី កាលបើមានលោកអ្នកដ៏មានគុណណាមួយ មានមាតាបិតាជាដើម កំពុងមានជំងឺធ្ងន់ គេនាំគ្នាស្វះស្វែងរកគ្រូពេទ្យមកជួយព្យាបាលសព្វបែបយ៉ាង។ កាលបើពិនិត្យទៅឃើញថា អស់លទ្ធភាពហើយ កូនចៅត្រូវ ដឹកជញ្ជូនគាត់មកផ្ទះសម្បែងដើម្បីរៀបចំធ្វើបុណ្យជូនគាត់ (បង្កុកូលបច្ច័យបួន) ជាដើម។ ក្រុមគ្រួសារអ្នកជំងឺត្រូវរកអាចារ្យឲ្យមកប្រចាំការ ជួយចាត់ចែង ត្រៀមធ្វើ ទៀនកល្យ, ស្លាត្រួយ, ទង់ព្រលឹង, ស្រូវគៀសជើងត្បូង, ជណ្តើរកាំបី, និងតាំងព្រះបត់ ជាដើម។ រៀងរាល់រាត្រី ក្រុមគ្រួសារតែងនិមន្តព្រះសង្ឃមកឲ្យធម៌ដល់អ្នកជំងឺ និង សូត្រធម៌សង្វេគ ដូចជាព្រះអាការវតារសូត្រឬគីរីមានន្ទសូត្រ។

២- ពេលស្លាប់

ដល់ពេលដាច់ខ្យល់ស្លាប់ អាចារ្យយកទង់ព្រលឹងដាក់ពីខាងលើក្បាលដំណេក សពបន្តខ្សែអំបោះពីទង់ព្រលឹងនោះទៅនឹងព្រះពុទ្ធរូបឬរូបចុឡាមណីចេតិយ ដុតទៀន កល្យ ៥

²⁰ អាំង ជូលាន, ព្រាប ចាន់ម៉ារ៉ា និង ស៊ុន ចាន់ដឹប ៖ ដំណើរជីវិតមនុស្សខ្មែរមើលតាមពិធីឆ្លងវ័យ ឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រ៧៣

²¹ ដដែល, ទំព័រ៧៣

ដើម^{២២} (ដាក់កែវរក្សាលសព១ ទន្ទឹមស្មាសងខាង២ ចុងជើងសងខាង២) រៀបស្រូវគៀស ជើងត្បូងមួយល្អិតច ដាក់ចុងជើងសព និងរៀបគ្រឿងបន្លុង^{២៣} ជាដើម។ គេដាតទង់ក្រពើ មួយឬពីរនៅពីមុខផ្ទះ និងបន្លឺសម្លេងគង (ដោយមានភ្លេងពិណពាទ្យ លេងកំដរពិធីផង) ជាសញ្ញាថាមានមនុស្សស្លាប់។

មុននឹងដាក់សពចូលក្នុងមឈូស កូនចៅលើកសពទៅចំអាសទឹក តែងខ្លួន សិតសក់ លាបម្សៅ លាបទឹកអប់ ស្លៀកពាក់សម្លៀកបំពាក់ណាដែលគាត់ចូលចិត្ត និង យកដៃទាំង ពីរបស់សពផ្តោបផ្តួលើដើមទ្រូងដោយដាក់ផ្កា ទៀន និង ធូបក្នុងដៃ។ អាចារ្យយោគីយក ខ្សែបាសមកចងត្រង់-ក របស់សពមួយកន្លែង ក-ដៃមួយកន្លែង និង ក-ជើងមួយកន្លែង រួច យកប្រាក់១កាក់ ឬមានបង់ក្នុងមាត់។ រុំសពនឹងកំណាត់ស ១២ ហត្ថ និងចងខ្សែបាសសា ជាថ្មី ទើបយកកំណាត់សមួយចំអាមបួនជ្រុងគ្របមុខ ហើយ លើកសពដាក់ចូលក្នុងក្តារម ឈូស រួចដាក់តម្កល់ក្នុងទីដីសមគួរ។ ការតម្កល់សពទុក យូរប្រឆាប់អាស្រ័យទៅលើលទ្ធ ភាពរបស់គ្រួសារនៃសព។

ក្នុងរយៈពេលព្រឹត្តិម្តងសពនេះ នៅពេលព្រឹក គ្រួសារសពនិមន្តព្រះសង្ឃមក បង្សុកូល សូត្រនូវព្រះអភិធម្ម និងព្រះសហស្សន័យ ព្រមទាំងវេរកត្តហារ ហើយនៅ ពេល រសៀល គេនិមន្តព្រះសង្ឃចម្រើនព្រះបរិត្ត និងសំដែងធម្មទេសនា។

^{២២} កាលបើបុគ្គលឈឺធ្ងន់ មានកម្លាំងតិចណាស់ហើយ លោកអាចារ្យហៅកូនប្រពន្ធឬប្តី និងក្រុម ញាតិនាំគ្នាអុជទៀនកល្យាណទាំង៥គឺ ព្រះបីតិទាំង៥ ជាចំណាំងស្មើព្រះពុទ្ធផ្ទះព្រះអង្គក្នុងកទ្វកប្ប នេះ។ (សូមអាន លី សុវ៉ែរ ពិធីបុណ្យខ្មោចសតវត្សទី១៩និងដើមសតវត្សទី២០ ការផ្សាយរបស់ អ្នកនិពន្ធ, ឆ្នាំ១៩៩៤ ទំព័រ១១១)

^{២៣} គ្រឿងបន្លុងគឺជាប្រដាប់ប្រដាដែលគាត់ធ្លាប់ប្រើប្រាស់ និងស្រឡាញ់មានដូចជាចាន ផ្ទាំង ស្លាបព្រា កាំបិត អង្ករ ត្រីងៀត ប្រហុក ផ្អក...។

៣- ពេលវេលាទៅបូជា

ដល់ពេលវេលាទៅកាន់ឈាបនដ្ឋាន គេនិយមរៀបក្បួនយ៉ាងនេះ^{២៤}៖

- ព្រះសង្ឃ(មានព្រះអភិធម្មនិងព្រះមាតិកា)និមន្តខាងមុខ
- អាចារ្យយោគីកាន់ទង់ព្រលឹង
- វង់ភ្លេងភ្លេងខែកប្បវង់ភ្លេងពិណពាទ្យ
- អ្នកប្រាយលាជំស្លៀកពាក់ស
- អ្នកបួសមុខភ្លើងស្លៀកសព្វនាសចងក្បាលនឹងស្បូវភ្លាំងតភ្ជាប់ទៅនឹង

មឈូសសព

- អ្នកទូលទៀនត្បូង
- កូនចៅព្រមទាំងញាតិមិត្តកាន់ផ្កាចងភ្ជាប់ជាមួយធូបនិងទៀនដើរជាជួរតាមពីខាងក្រោយ។

ក្បួនវេលាពេលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងដំណើរយើងៗ និងមានរបៀបរៀបរយល្អ។ អ្នកដើរ ដង្ហែ មានមុខឱនចុះក្នុងឥរិយាបថកាន់ទុក្ខ ស្រគត់ស្រគំ និងស្ងៀមស្ងាត់ផ្ទៀង ស្តាប់ព្រះ សង្ឃ សូត្រព្រះអភិធម្មមាតិកា និងព្រះសុត្តន្តមាតិកា។ លុះក្បួនបានដល់កន្លែងបូជា ហើយ អ្នក ពួកលើកមឈូសសពហែបែបឧត្តរព័ត៌ដុំវិញឈាបនដ្ឋាន ៣ជុំ ទើបយកទៅ តម្កល់លើ ជើងថ្កូវដោយដាក់ក្បាលទៅទិសខាងលិច។ អាចារ្យបើកគម្របមឈូស ស្រាយស្នប់ រួច លើកកំណាត់គ្របមុខ កាត់ខ្សែបាស រួចអញ្ជើញអ្នកតំណាងគ្រួសារសព ឡើងថ្លែងវិយោគ កថារៀបរាប់អំពីជីវប្រវត្តិ និងគុណសម្បត្តិរបស់សព ព្រមទាំងនិមន្ត ព្រះសង្ឃបង្សកូល។ អាចារ្យប្រកាសថា៖ «នេះជានាទីចុងក្រោយបង្អស់ហើយដែល យើងទាំងអស់គ្នាជាកូនជា ចៅ និងញាតិមិត្តបានឃើញមុខបុគ្គល...» ហើយក៏អញ្ជើញ កូនចៅ ព្រមទាំងញាតិមិត្ត

^{២៤} សព្វថ្ងៃ មានការរៀបចំក្បួនវេលាប្លែកពីសម័យបុរាណបន្តិចដូចជា៖ ១-អ្នកកាន់កម្រងផ្កា ២-បើ មានភ្លេងៗ(សិស្ស)ដើរជាក្បួនបន្តក្រោយពីអ្នកកាន់កម្រងផ្កា ៣-លោកអភិធម្ម និង ៤- អ្នក ទូលស្បូវភ្លាំង

ដែលមកជួយគាំទ្រក្នុងពិធីបុណ្យនេះឲ្យចូលទៅមើលមុខ ធ្វើ ការវិភិក្ខុគោរព និងសុំខមាល ទោសដែលបានប្រព្រឹត្តឆ្គាំឆ្គងដោយកាយវាចាចិត្តតាំងពី កាលដែលលោកនៅរស់ ដោយ យកផ្កា និងទៀនធូបដាក់ពីលើសព និងបង្ហោនកាយ សំពះលា។

៤- ពេលបូជាសព

ពេលបូជា អាចារ្យបង្គាប់ឲ្យកូនចៅ ឬសាច់សារលោហិតអុជទៀនឬចន្ទៈឆ្នួល ជើងថ្មីក៏បាន ឲ្យអ្នកភ្នកទាំងបួនអុជទៀនឬចន្ទៈមួយម្នាក់ដើរប្រទក្សិណ ៣ ជុំ មឈូស រួច ឆ្នួលជើងថ្មីក៏បាន (បើបញ្ចុះវិញ អាចារ្យបង្គាប់ឲ្យកូនចៅឬសាច់សារលោហិតបន្ទូរ ខ្សែរត ទម្លាក់មឈូសចុះក្នុងរណ្តៅ) ។ ពេលកំពុងបូជា(ឬបញ្ចុះសព)នោះ អាចារ្យ និមន្តព្រះ សង្ឃបំបួសកុលបុត្រម្នាក់ដែលបម្រុងបួសហៅថា «បួសមុខភ្លើង» ព្រមទាំង មានទេសនា សង្ខេបក្នុងពេលនោះផងដែលគេហៅថា «ទេសនាមុខភ្លើង» ។ អ្នកបួស មុខភ្លើងនោះអាច នឹងសឹកវិញនៅពេលចប់ពិធីបុណ្យសព ឬក៏ស្នាក់នៅវត្តចំនួនពីរ ឬបី ថ្ងៃ ឬមួយអាទិត្យតាម ការចូលចិត្ត។ កាលណាសពឆេះសុសហើយ អាចារ្យយោគីយក ទឹកសំបូរមាសមួយផ្តិល និងអ្នកភ្នក៤នាក់កាន់ក្អមមានទឹកពេញ ម្នាក់មួយ ដើរពីទ្វី ៣ជុំ ទើបស្រោចទឹកលត់ភ្លើង។ លុះភ្លើងរលត់ហើយអាចារ្យក៏ចាប់ធ្វើធីត្តិប្រែរូបដោយមាន និមន្តព្រះសង្ឃបង្សកូលផង។

ក្រុមគ្រួសារនៃសពនាំគ្នាវើសឆ្អឹងយកមកដាក់កំព្រែងលាងទឹកម្លូរ ទឹកសំបូរ និង ទឹក ដូងខ្លីៗ ពេលវើសឆ្អឹងនោះ បើកូនចៅណាវើសបានប្រាក់កាក់ ឬធ្មេញ គេចាត់ទុក ថា ជា អំណោយចុងក្រោយរបស់សពដែលត្រូវរក្សាទុកធ្វើជាភោគរៀងទៅ។ គេនិយម យកធ្មេញ ទៅធ្លាក់ជាព្រះពុទ្ធរូបស្រោបមាសធ្វើបន្តោងខ្សែ-កពាក់។ ធាតុដែលលាង ស្អាត គេយកទៅ ដាក់ក្នុងកោដ្ឋ រួចយកទៅតម្កល់ពីមុខអាសនៈព្រះពុទ្ធរូប។

យប់នៃថ្ងៃបូជាឬបញ្ចុះសព មានការប្រារព្ធពិធីសូត្រមន្ត ចម្រើនព្រះបរិត្ត និង សំដែង ធម្មទេសនាផង។ លុះព្រឹកឡើង ប្រគេនយាគូ និង ថ្ងៃត្រង់ វេរកត្តប្រគេន ព្រះសង្ឃជាភិក្ខុ បង្ហើយបុណ្យ។ ដើម្បីតបស្នងសងគុណដល់បុព្វការីជន កូនចៅរូបរួម គ្នាធ្វើពិធីបុណ្យ

ទក្ខិណានុប្បទានតាមទំនៀមព្រះពុទ្ធសាសនាគម្រប់៧ថ្ងៃ ១០០ថ្ងៃ និង បុណ្យឧបតាម លទ្ធភាពដែលអាចធ្វើទៅបានជាបន្តបន្ទាប់ទៀត។

៥- ទក្ខិណានុប្បទានកម្ម

៥.១- បុណ្យ៧ថ្ងៃ

មនុស្សពីសម័យបុរាណ គេតែងនាំគ្នាជឿថាមនុស្សស្លាប់ទៅក្នុងរយៈពេលពី១ថ្ងៃ រហូតដល់ថ្ងៃទី៦មិនទាន់បានដឹងខ្លួនថាស្លាប់ទេ។ការធ្វើអ្វីៗឲ្យក៏ដោយ ក៏ខ្លួនមិនបាន ដឹង ឡើយ លុះដល់ថ្ងៃទី៧ ទើបដឹងថាខ្លួនស្លាប់។ ម្យ៉ាងទៀត បុណ្យនេះជាបុណ្យធ្វើ តាម ប្រពៃណីពីបុរាណដែលមានតាំងពីសម័យពុទ្ធកាលមកម្ល៉េះ។^{២៥}

ក្នុងសម័យពុទ្ធកាល ព្រះបាទបសេនទិកោសលទ្រង់បានបំពេញបុណ្យនេះរួច មក ហើយ ដូចមានសេចក្តីដំណាលថា៖ «ព្រះបាទបសេនទិកោសល បរមក្សត្រទ្រង់ សោយរាជ សម្បត្តិនៅកោសលរដ្ឋ។ ព្រះអង្គមានព្រះអគ្គមហេសីព្រះនាមមណ្ឌិកាទេវី ព្រះនាងទ្រង់ជាទី ស្រឡាញ់ពេញព្រះទ័យនៃព្រះបាទបសេនទិកោសលយ៉ាងខ្លាំង។ កាលព្រះនាងមណ្ឌិកាទេវី ទ្រង់សោយវិលាល័យទៅ ទ្រង់ក៏បានទៅកើតសោយទុក្ខនៅ ក្នុងឋាននរកអស់រយៈពេល៧ ថ្ងៃ ព្រោះមកពីនាងបានពោលពាក្យកុហកព្រះស្វាមី។ លុះព្រះនាងសោយទុក្ខក្នុងឋាននរក អស់រយៈពេល៧ថ្ងៃហើយ ក៏បានទៅកើតសោយ សុខឯក្នុងស្ថានសួគ៌វិញព្រោះ បុញ្ញកម្ម ដែលព្រះនាងបានកសាងសន្សំមកពីកាលមុន។

ការធ្វើបុណ្យ៧ថ្ងៃនេះ គេមានទិញប្រដាប់ប្រដាប្រដាក់វត្ថុដែលមានស្រាប់ ធ្វើ បន្តុង ម្តងទៀតក៏មាន ឬធ្វើត្រឹមតែបច្ច័យ ៤^{២៦} ប្រគេនព្រះសង្ឃក៏មាន។

^{២៥} ឆឹង ផាន់សុផុន៖ *បុណ្យទំនៀមខ្មែរ*, ភាគ៣ ផ្សាយចេញពីសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រ, ឆ្នាំ ២០០០, ទំព័រ៤៨១

^{២៦} បច្ច័យបួនឬចតុប្បច្ច័យ៖ គ្រឿងសម្រាប់អាស្រ័យ៤យ៉ាងរបស់ព្រះសង្ឃ រួមមាន ចីពរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និង គិលានភេសជ្ជៈ។

៥.២- បុណ្យ១០០ថ្ងៃ

ពិធីធ្វើបុណ្យ១០០ថ្ងៃនេះមិនមានលក្ខណៈអ្វីប្លែកពីបុណ្យ៧ថ្ងៃប៉ុន្មានទេ។ ការប្រារព្ធពិធីបុណ្យនេះបានបង្ហាញពីសទ្ធាជ្រះថ្លាខ្លាំងរបស់កូនចៅ និងឧទ្ទិសជូន វិញ្ញាណក្ខន្ធសព្វឲ្យទៅកើតឯសុគតិក្តី។ ពិធីធ្វើបុណ្យ១០០ថ្ងៃរបស់ខ្មែរគ្មានថ្ងៃខ្វះ ឬ ថ្ងៃលើសដូចប្រពៃណីចិនឡើយគឺឲ្យតែគ្រប់១០០ថ្ងៃ គេចាប់ធ្វើបុណ្យតែម្តង។

៥.៣- បុណ្យខួប(គម្របបំបាត់១ឆ្នាំ និងឆ្នាំបន្តបន្ទាប់)

ពិធីធ្វើបុណ្យខួបនេះគឺជាពិធីមួយដែលត្រូវកូនចៅប្រជុំគ្នាធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសកុសលដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធលោកអ្នកដ៏មានគុណផង ជាថ្ងៃប្រជុំរំលឹកប្រាប់គ្នាថាពេលថ្មើរនេះ ថ្ងៃ នេះ ខែនេះ ឆ្នាំនេះ ដែលម្តាយឬជីដូន ឬ ឪពុកជីតា របស់យើងគាត់ស្លាប់ផង។ មិន ត្រឹមតែកូនចៅទេ សូម្បីអ្នកដទៃក៏អាចឮហើយចាំថ្ងៃខែ និងឆ្នាំដែលគាត់ស្លាប់នោះ ទៀតផង។ ដូច្នេះកូនចៅខ្មែរគ្រប់រូប គេតែងនាំគ្នាធ្វើបែបនេះជារៀងរហូត តកូន តចៅ ជាលំដាប់។

៦-អត្ថន័យខ្លះៗរបស់កិច្ចក្នុងពិធីបុណ្យសពខ្មែរ^{២៧}

ប្រពៃណីបុណ្យសពខ្មែរមានការរៀបចំជាច្រើនពិធីដែលពិធីនីមួយៗសុទ្ធតែបង្កប់នូវខ្លឹមសារដ៏ជ្រាលជ្រៅដែលតម្រូវឲ្យយើងសិក្សាយល់ដឹងខ្លះៗដូចជា៖

៦.១- ពិធីសណ្តោងស្បូវភ្លាំង

ពិធីនេះមានន័យសំខាន់ទាក់ទងទៅនឹងព្រះពុទ្ធសាសនា។ មនុស្សម្នាក់ពាក់ កម្រងស្បូវភ្លាំងនោះទុកជាប្រតិកូដ្ឋានសមនុស្សសត្វទាំងអស់ដែលកើតនៅក្នុងវដ្តសង្សារនេះ។ ឯកម្រងស្បូវភ្លាំងគឺកិលេសតណ្ហាដែលឲ្យមានជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈ ចង់ធ្លាក់ គ្រប់ក្បាលមនុស្សសត្វទាំងអស់។ ពិធីសណ្តោងស្បូវភ្លាំងនេះក៏ជាកិច្ចសំខាន់មួយ សម្រាប់ពិចារណាឲ្យកើតធម៌សង្ខេតដែរ។

^{២៧} ព្រះត្រៃធម្មបារម្ភ ចក់ កន៖ នានាធម្មសង្គហៈ ទំព័រ២២, ២៣, ២៤ និង ២៥ ។

៦.២- ពិធីប្រាសណាង

លាជដែលគេបាចរាត់រាយព្រោងព្រាតទៅលើពសុធាជាភិស្តុតាងឲ្យឃើញច្បាស់ នឹងភ្នែកថា «សក់រោមសាច់ស្បែកឆ្អឹង» របស់មនុស្សសត្វគ្រប់រូបដែលកើតស្លាប់ៗក្នុង វដ្តសង្សារនេះតែងតែបោលរាត់រាយនៅលើផែនដីដូចជាលាជអីចឹង។

៦.៣- ពិធីភ្លៀសចិញ្ចៀនត្បូង

ន័យពិសេសរបស់ពិធីនេះគឺគេចង់ប្រៀបថា «ភ្លើង» ដែលឆេះភ្លឺបង្ហាត់ៗនោះជា ជីវិត រស់នៅ។ «ប្រឆេះ» ជារូបកាយ «ប្រេង» ជាអាយុសង្ខារ។ ការប្រៀបប្រដូចបែបនេះ សម្រាប់ ឲ្យយើងពិចារណាថា៖ «បើប្រេងអស់ហើយ ភ្លើងត្រូវរលត់ ប្រឆេះក៏ជារបស់ ឥតប្រយោជន៍ មិនអាចធ្វើភ្លើងឲ្យឆេះវិញបាន»។ ឯមនុស្សសត្វទាំងឡាយក៏ដូច្នោះដែរ បើអាយុសង្ខារអស់ ហើយ ត្រូវតែស្លាប់មិនអាចមានជីវិតរស់នៅបានរូបរាងកាយក៏ជា របស់ឥតប្រយោជន៍ប្រើ ការមិនកើត។

៦.៤- ពិធីបួសមុខភ្លើង

ការបួសនេះអាចពន្យល់បញ្ជាក់ថា មានតែភេទជាអ្នកបួសប៉ុណ្ណោះដែលអាចកាត់ ផ្តាច់នូវចំណងសង្សារក្លាំងដែលជាកិលេសតណ្ហាដែលចងឆ្វាក់ភ្ជាប់នឹងក្បាលសត្វលោក គ្រប់ រូប។

៦.៥- ពិធីប្រែរូប

ពិធីនេះបានបញ្ជាក់ឲ្យដឹងថារូបកាយយើងទាំងអស់គ្នា ពេលដែលវិញ្ញាណចេញ ហើយ រូបកាយនោះនឹងពុកផុយរលួយទៅជាធាតុទាំងបួន (ទឹក ដី ភ្លើង ខ្យល់) មិនអាច ពូកផ្គុំ ផ្សំផ្គុំ ឬ ជប ឲ្យកើតរូបដូចដើមវិញបានទេ។ ដូច្នេះ អ្នកទាំងឡាយ កុំសោយ សោកអា លោះអា លំយនឹងរូបកាយឲ្យសោះ។

